Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

(8007) | 1956 оной апрелиин 26, четверг | Сэн 20 мүнгэн

Н. А. Булганинай, Н. С. Хрущевой Англида ошоод байhан тухай

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущев Великобританиин Королева II Елизаветтэй уулзаба

ЛОНДОН, апрелиин 22. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** Мүнөөдэр Великобританиин Дээдэ зэргэтэ Королева Виндзорско хэрэмдэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганинтай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущевтой уулзаба.

17 час 30 минутада Н. А. Булганиниие, Н. С. Хрущевые хэрэмэй Экуэрийско үүдэнэй дэргэдэ Великобританиин Премьер-Министр Антони Иден, Дээдэ зэргэтын түшэмэлнүүд угтаба.

СССР-hээ Великобританида байгаа Онсо ба Бүрин эрхэтэ посол Я. А. Малик, Дээдэ зэргэтын зүгhөө СССР-тэ байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ посол Уильям Хейтер гэгшэд советскэ хүтэлбэрилэгшэдтэй ябалсаба.

Премьер-Министр А. Иден Н. А. Булганиниие, Н. С. Хрущевые Великобританиин Королевэтэй танилсуулба. Уулзалгын үедэ эдинбургска герцог принц-консорт ба Королевын үхибүүд — уг залгамжалhан принц Чарльз, принцесса Анна гэгшэд байлсаба.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошиловай Хандалгые Королева II Елизаветэдэ барюулаа.

Великобританиин Королевэдэ, королевскэ бүлын гэшүүдтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Хөөрэлдөөн 30 минута соо үргэлжэлөө. Удаань айлшадта хэрэмэй парадна апартаментнүүд харуулагдаа.

18 час 40 минутада Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев Виндзорско хэрэмhээ гаража ошоо.

***

Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев Виндзорто ерэхэдээ Чекерсhээ — городой хажуу тээ байдаг Премьер-Министр Иденэй байраhаа ерэhэн байна.

Айлшад город соогуур, Бакингемшир, Беркшир гэжэ графствонуудай тосхонууд соогуур гараhан байна. Хаа хаанагүй hуурин газарнуудай үйлсэнүүдтэ, харгы зам дээгүүр нютагай олон зуугаад хүнүүд, хабарай нарата воскресениие городhоо газаа тээ үнгэргэжэ байhан лондонойхид советскэ хүтэлбэрилэгшэдэй үнгэрхые хүлеэжэ байба. Тэдэнэр айлшадые халуунаар амаршалhан, «ура» хашхаралдаhан байна.

Виндзорско хэрэмhээ айлшадай гаража ошохо үедэ мүн лэ тиимэ амаршалга дабтагдаба. Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев Виндзорhоо Лондондо бусажа ерээ.

Үдэшэнь советскэ хүтэлбэрилэгшэд тэдээнэй хүндэлэлдэ Лондонско графствын Соведэй эмхидхэhэн уулзалгада хабаадаба.

Лондонско графствын Соведтэ болоhон уулзалга

ЛОНДОН, апрелиин 23. **(ТАСС-эй тусхай корреспондент).** Апрелиин 22-ой үдэшэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущев тэдэнэй хүндэлэлдэ Соведэй байшан соо—Темзын эрье дээрэ Вестминстерскэ хүүргын хажуудахи Каунти холлдо Лондонско графствын Соведэй эмхидхэhэн уулзалгада байлсаа.

Лондонско графствын Совет хадаа английска столицын центральна хубиин нютагай самоуправлениин орган мүн болоно. Великобританиин албан захиргаанай графствонуудай нэгэн бологшо Лондонско графство 117 квадратна миль талмайтай ба 3,5 миллион гаран хүн зонтой байха юм. Лейбористска олонхид тус Соведые толгойлно.

Советскэ айлшадай хүндэлэлдэ Каунти холлдо болоhон уулзалга дээрэ уряагаар ерэhэн 300 гаран хүн байлсаа. Тэдэнэрэй дунда графствын Соведэй бүхы гэшүүд—олдерменүүд болон советнигүүд, тус графствын составта ородог, Лондоной бүхы муниципальна районуудай мэрнүүд, гэр байрын барилгын ба нютагай самоуправлениин министр Д. Сэндис, гадаадын хэрэгүүдэй талаар гүрэнэй министр лорд Рединг, лейбористска партиин хүтэлбэрилэгшэ Х. Гэйтскелл болон бусад ажал-ябуулагшад байлсаа.

Каунти холл дотор советскэ хүтэлбэрилэгшэдые Лондонско графствын Соведэй түрүүлэгшэ г-жа Элен Бентуич, Соведэй вице-түрүүлэгшэнэр, лейбористска олонхидой ба консервативна оппозициин хүтэлбэрилэгшэд угтаа. Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев, тэдэнэрые үдэшэжэ ябаhан хүнүүд болон уряалаар ерэhэн бүхы хүнүүд Соведэй заседанинуудай зал соо hууринуудаа эзэлээ.

Г-жа Бентуич советскэ айлшадта зорюулан амаршалгын үгэ хэлээ. Дэлхэйн бүхы арадуудай аша туhын түлөө эб найрамдал бэхижүүлгэдэ туhалха зорилготойгоор Англида советскэ хүтэлбэрилэгшэдэй ерэhэндэ г-жа Бентуич Лондоной ажаhуугшадай нэрэhээ баясхалан хүргөө. СССР-эй болон Англиин столицанууд хоорондоо холбоо харилсаа байгуулжа, уласхоорондын бүхы харилсаануудта haйн эхи табяа гэhэн тухай хэлээшыень hануулан г-жа Бентуич Н. А. Булганинда хандана. Хоёр оронуудай — СССР болон Англиин правительствонууд Лондоной болон Москвагай муниципальна түлөөлэлгын газарнуудай хараалhан haйн haйхан замаар өөhэдынгөө харилсаануудые ябуулха гэжэ найдаhанаа г-жа Бентуич мэдүүлнэ. Г-жа Бентуичын үгэ хэлэхэдэнь тэндэ байгшад халуунаар угтажа, альга ташалгаар таhалдуулна.

Советскэ хүтэлбэрилэгшэдтэ Лондонско графствын Соведэй нэрэhээ пергамент дээрэ бэшэгдэhэн, доро дурсагдаhан амаршалгые г-жа Бентуич уншаhан ба тэрэниие айлшадта барюулhан байна:

Лондонско графствын Соведэй амаршалга бэшэг г-н Николай Александрович Булганинда, Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэдэ, г-н Никита Сергеевич Хрущевто, Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүндэ

Дээдэ тушаалта таанар,

Бидэнэр, Лондонско графствын ажаhуугшадай түлөөлэгшэнэр, тэдэнэрэй үмэнэhөө таанарые амаршалнабди. Манай түүхэтэ столицада—нацануудай британска нэгэдэлэй болон империин зүрхэндэ танай ерэhэндэ бидэнэр баясанабди. Таанарай мүнөө үдэшэлэн Каунти холлдо ерэhэндэтнай омогорхонобди. Манай амаршалгые ба удангүй бэе бэеэ haйн мэдэжэ болохобди гэжэ бидэнэрэй найдажа байhаниие танай ородой арадуудта дамжуулан хүргэхыетнай таанарые гуйха байнабди.

Ниитынгээ хэрэгэй түлөө бидэнэрэй хамтадаа тулалдаhан тэрэ үйлөөрөө болоhон муу шорото жэлнүүдые бидэнэр хододоо hанажа ябахабди, тиихэдэ манай болон танай гражданинууд ниитын дайсанай эзэрхэг түримхэй аашаhаа хүндөөр хохидоо гээшэ hэн. Бидэнэрэй дунда мүнөөдэр танай ерээд байhан ушар хадаа тэрэ түүхэтэ үедэ бии байhан haйн hанал болон бэе бэеэ ойлголсохо ябадалые дахяад hэргээнэ.

Манай хоёр арадууд ондо ондоо hанал бодол бариматална, энэ ондо ондоо hаналнуудые зайсуулха али бүхы ябуулга хадаа манай хоёр арадуудта болон бүхы дэлхэйдэ ехэ үнэтэй байна. Бэе бэеэ ойлголсохо ба эбтэй байха ябадалда туhалдаг, манай оронуудай хүнүүдэй хоорондоо сүлөөтэйгөөр ябалсаха ушар хадаа бидэнэрэй дүтэлэн танилсаха ябадалай үндэhэн боложо болохо байгаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ манай Соведэй хүтэлбэрилхы гэшүүдэй Советскэ Союзда ошохо аргатай байhандань, танай эсэгэ ороной хүнүүдтэй уулзаха ба танай столицын гоё hайханиие өөрынгөө нюдөөр хараха, арадай жаргалта байдалые hайжаруулха талаар танай агууехэ туйлалтануудые хараха арга боломжотой байhандань бидэнэр баясанабди. Манай инаг дуратай Лондон доторшье, мүн тэрэшэлэн ниитын хангалтын манай эмхи зургаанууд соошье бидэнэрэй харуулжа боломоор олон юумэ манайда тэрэшэлэн бии. Таанар ябажа байхадаа тэдэнэймнай заримыень хаража шадаха байхат гэжэ бидэнэр найданабди.

hүүлэй hаранuудта бидэнэр танай эсэгэ ороной зарим хүнүүдые эндэ хүлеэн абаха аргатай байгаабди, тэдэ айлшалалгань бидэнэртэ хабаатай юрэнхы олон асуудалнуудые хаража үзэхэдөө бэе бэеэ ойлголсохо арга олоходонь хоёр таладамнай туhалаа гэжэ найданабди.

Лондоной арад зон танай айлшалжа ябахые ехэ hонирхолтойгоор хараха ба танай эндэ хэhэн хэлсээнүүд бэе бэеэ ойлголсохо хэрэгтэнь манай хоёр оронуудые хани болгон дүтэлүүлжэ болохо тухайда бурхандаа мүргэхэ байна. Бидэнэр — Лондонско графствын Соведэй олдерменүүд болон советнигүүд— бүхы дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдал байгуулмаар тиимэ харилсаануудые бүхы арадуудай хоорондо тогтоохо арга боломжо ойрын сагта олдохо гэжэ манай бүхы арадтай хамтадаа найданабди.

***

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин харюугай халуун зүрхэнэй үгэ хэлээ. Тэрэнэй үгэ хэлэхэдэнь тэндэ байлсагшад оло дахин альга ташаhан байна.

Н. А. БУЛГАНИНАЙ хэлэhэн үгэ

Хүндэтэ г-жа, Соведэй Түрүүлэгшэ!

Господинууд олдерменүүд болон советнигүүд!

Господинууд, Лондонско графствын муниципальна районуудай мэрнүүд!

Хатад болон господинууд!

Амаршалгын халуун зүрхэнэй, хани барисаанай үгэнүүдые хэлэhэнэй түлөө, гайхамшагта уулзалгын түлөө таанарта зүрхэнэй баясхалан хүргэхыем зүбшөөгыт, **(альга ташалга).**

Эндэ таанарай дунда, Лондонско графствын Соведтэ — Лондон городой энэ центртэ байхадамнай бидэнэртэ угаа аятай байна даа.

Бишье, мүн тэрэшэлэн минии хани нүхэр **Никита Сергеевич** Хрущевшье Москвагай болон Советскэ Союзай бусад городуудай хүгжэлтын ба барилгын хэрэгтэ ехэ саг болон ажал зорюулhан байнабди гэжэ би таанарта хэлэхэ ёhотойб. Муниципальна тушаалда манай эрхилhэн ажал-ябуулга бидэнэрые олон юумэндэ hургаа. Ехэ дүй дүршэл олоходомнай манай ороной хүнүүд болон городуудые hайнаар мэдэдэг болоходомнай туhалаа. Муниципальна органуудай ба илангаяа столична органуудай ажал-ябуулгые ехэ удхашанартай гэжэ тоолонобди. Столицанууд юумын эхи заха табидаг юм гэжэ би тушаан болгон хэлэhэн байгаа бэшэб. Үнэхөөрөөшье, манай столицанууд haйн эхи, хани барисаанай эхи, бүхы арадуудай эб найрамдалай эхи табина **(альга ташалга).**

Эб найрамдал тухай хэлэхэ зуураа, манай столицануудай хоорондохи барисаан тушаа, госпожа, Соведэй түрүүлэгшэ, Танай hанамжые дурдан хэлэхые хүсэнэб. Тиимэ барисаан хадаа манай оронуудай хоорондо хани барисаа хүгжөөлгэдэ туhалха гэжэ бидэнэр гүнзэгыгөөр этигэнэбди. Үнгэрэгшэ жэлэй эсэс багта Москвада танай делегациин ошоhониинь haйн гээшэ. Лондонойхид улам олоороо Москва ошоhон, москвагайхид улам олоороо Лондондо ерэhэй гэжэ бидэнэр хүсэхэ байгаабди **(альга ташалга).** Бидэнэр Москвада болон манай ороной бусад газарнуудта Англиин, Лондоной болон Лондонско графствын ямаршье түлөөлэгшэнэрые амаршалхадаа хододоол баяртай байхабди.

Мүнөө үедэ советскэ хүнүүд болон англичанинуудай хоорондохи юумэн бүхыдөө haйн бэшэ, бүхыдөө эли тодо бэшэ байна. Бидэнэрэй ёhотой гэгшээр бэе бэеэ ойлголсоогүй асуудалнууд үшөөл олон байна. Бүхы талаар манай оронуудай хоорондохи холбооые үргэдхэхэ хэрэгтэй, тэдэ холбоонуудай үргэн ехэ байха бүринь бэе бэеэ ойлголсохо ябадалнай бүри hайжарха.

Лондон Москва хоёрой хани барисаан бэхижэhэй, хүгжэhэй гэжэ хүсэхэ дуран хүрэнэ. Арад зоной нормальна ажабайдалай болон городской ажахые хүтэлбэрилэн ябуулха талаар ниитэ олон асуудалнууд эдэ хоёр столицануудай городской засагуудта олдохо байhаниинь дамжаггүй. Энэ талаар дүй дүршэлөө андалдан абалсаха ябадал хадаа москвагайхидташье, мүн тэрэшэлэн лондонойхидтошье бага бэшэ туhа хүргэжэ шадаха байна. Тиихэтэйгээ хамта бэе бэеэ ойлголсохо ябадалые hайжаруулгада ба Великобритани Советскэ Союз хоёрой хоорондо бүхы талын хани харилсаа хүгжөөлгэдэ туhалха байна. Энэ хадаа хоёр оронуудай аша туhада таараха гэжэ бидэнэр гүнзэгы hайнаар этигэнэбди.

Мүнөө хүндэтэ сэр Антони Идентэй болон тэрэнэй коллегинүүдтэй бидэнэрэй хэжэ байhан хэлсээнүүдые лондонойхидой ехээр hонирхоходонь бидэнэр баяртай байнабди. Эдэ үдэрнүүдтэ болоhон хэлсээнүүд дээрэhээ хараад үзэхэдэ, хэлсээнүүдэй амжалтатайгаар дүүрэхые хоёр таламнай хүсэнэ гэжэ хэлэжэ болохо байна **(альга ташалга).** Зүгөөр бүхы юумын hайнаар дүүрэхын тулада бидэнэр бага бэшэ бэрхэшээлнүүдые үшөө дабаха ёhотой болонобди. hайнаар хүдэлмэрилөөд, haйн хани нүхэд ёhоор хахасахын тулада эдэ бэрхэшээлнүүдые зайсуулхын түлөө бидэнэр өөрынгөө талаhаа оролдохобди — английска талашье тиигэжэ оролдохо байха гэжэ би hананаб.

Халуун зүрхэнэй, хани барисаата уулзалгын түлөө үшөө дахин таанадта баясхалан хүргэхыемни, таанарта болон бүхы лондонойхидто, амжалта туйлахые, сэсэглэн hалбархые хүсэхыемни зүбшөөрыт **(альга ташалга).** Эб найрамдалые бата бэхи ба эбдэршэгүй болгохо, тиихэдэ арадуудай хоорондохи харилсаануудые — үнэн зүрхэнэй ба ахадүүгэй ёhоной болгохо тэhэн haйн haйхан эрмэлзэлгэдэ амжалта туйлахыетнай бидэнэр хүсэнэбди **(альга ташалга).**

Советскэ Союзай болон Великобританиин арадуудай хоорондохи хани барисаан мандаха болтогой! **(Үни удаан альга ташалга).**

***

Соведэй заседанинуудай зал соо болоhон ёhололой дүүрэхэдэ Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев болон тэдэниие үдэшэжэ ябаhан хүнүүд г-жа Бентуич болон Лондонско графствын Соведэй бусад хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта Каунти холлой салонууд соо орожо, тэндэ Соведэй органуудай хүдэлмэриие болон туйлалтануудые харуулhан гоё выставкэ эмхидхэгдэhэн байгаа. Лондоной муниципальна районуудай мэрнүүдтэй тэдэнэрые танилсуулаа. Каунти холлой уулзалгын ехэ зал соо Н. А. Булганинай, Н. С. Хрущевой болон Лондоной муниципальна ажал-ябуулагшадай хоорондо хөөрэлдөөнүүд болоо.

Уулзалгын дүүрэхэдэнь советскэ хүтэлбэрилэгшэд өөрынгөө үргөөдэ —«Клеридж» гэжэ отельдэ бусаа.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганинай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущевой Англида ошоод байна.

СССР-hээ Великобританида байдаг Посол Я. А. Малик советскэ посольстводо сайлалга хээ. Великобританиин Премьер-Министр сэр Антони Иден, гадаадын хэрэгүүдэй министр Селвин Ллойд болон бусад тусхай тушаалта хүнүүд сайлалга дээрэ байлсаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. С. Хрущев, А. Иден, Селвин Ллойд, Н. А. Булганин советскэ посольстводо байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Кукуруза ургуулгын звено

...ай республикын колхозууд бо... колхозуудта нэлэнхы ехэ талмай кукуруза хоёрдохи жэлээ тэ... байна. Мүнөө жэл энэ шэмэтэ... тарилга бүхыдөө 80 мян... гектарта хүргэгдэхөөр хараа...

...шухала зорилгые амжалта... бэелүүлхэ, кукурузын үндэр ургаса хаа хаанагүй абаха ар... колхознууд манда гүйсэд бии. ...түрүүн, нютагай эрхэ байдалда таарулжа, үнгэрэгшэ жэлдэ кукурузын эшэ намаа ехээр ургуулжа ...хүнүүд, звенонууд республикын аймаг бүхэндэ тооной олон. ...аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой звеное даагша Тихон ...нович Вершинин, Тарбагатайн ...Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой звеное даагша ... гэшүүн Петр Федорович Ан..., Кударын аймагай Куйбышевэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн ...Диомидович Пепеляев, Түн... аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой звеное даагша комсомол Павел Банзанов болон бусад ту... жэлдэ тарилгын талмайн гектар бүрихөө 200-haa 500 центнер кукурузын эшэ намаа абаа байна.

...ургаса ягаад абтааб гэхэдэ, тусхай звенонуудта участогууд ...гдажа үгтэhэн байгаа. Тэдэ ...ай гэшүүд газараа hай... үтэжүүлhэн, ургасаа зүбөөр ...алhан байгаа бшуу. Харин ...звенонуудыешье эмхидхэ... кукурузын тарилгые тусхай хү... даалгажа үгэнгүй, үрэжэл... тарилhан мүртөө тэрэнээ ...үлэнгүй, ургасын хойноhоо ...haлангүй орхижорхиhон колхо... урэ гараагүй, өөдтэй ургаа... абтаагүй hэн. Тус культурые ...гада иимэ тад ондоогоор хан... дээрэхи хоёр баримта хадаа ...үүлгэ харууhалhанай хүсөөр ...рузын баян ургаса абтаха байна ...эли тодоор харуулна. Тиимэhээ ...гын талмайе тусхай звено бо... бригадануудта эртээнhээ даалга... ...эхэ гээшэ угаа ехэ удхашанартай байна.

...үедэ республикын олохон ...зуудта тиимэ звенонууд бии ...гдоод, поли дээрэ ехэхэн хүдэл... ябуулагдажа байна. Зэдын айм... Үшөөтэйн МТС-эй харьяата колхозуудта кукуруза тарилгада бэлэдхэл муу бэшээр ябуулагда... ...эндэ дүй дүршэлтэй, ажалда ...хүнүүдhээ, залуушуулhаа тусхай звенонууд бии болгогдоод, тэдэ... МТС-эй нэгэ нэгэ трактор ...гдажа үгтөөд байна. Мүнөө ...эдэ звенонууд поли дээрээ наг ...зөөнэ, тараана, эртын борной... хэнэ, уhалмаар газарыень ...урэhээ томо жэжээрнь ил... Үдэшэндөө звеногой гэшүүд техническэ hуралсалда ябана. ...бээ нёдондо 7 гектар дээрэhээ ...рийн 300 центнер кукурузын ...абша абаа hаа, мүнөө жэл 70 ...дээрэhээ тэрээнhээ бага бэшэ ...абахын тулада Тарбагатайн ...ай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой нүхэр Антоновой звено орол... байна. Энэ звеногойхид 8 гек... ...тарые бургааhанhaa сэбэрлээ, ...ган центнер наг шэбхэ поли ...гаргаа, дүтэхэнүүр урдадаг ...дээрээ хоёр хаалта барижа, ...ынгаа талмайн 15 гектарынь ...урдадаг болгобо. Тэдэнэр hай... уhаар газараа хоёр дахин...

...hайшаалтай жэшээнүүд ...бүри олошорно. Теэд юрэнхы ...кукуруза тарилгада бэлэдхэл ...ника дотор хангалтагүйгөөр ...гдажа байна. Зарим газарта ...шухала хүдэлмэри нёдондоной... ...шье hулаар эмхидхэгдэнхэй. ...хүрэтэр тусхай звенонуудта ...ын талмай даалгагдажа үг... звенонууд хүдэлмэрилжэ ...дүй байhан баримтанууд бии. ...хэлхэдэ, Кяхтын аймагай колхозууд энэ талаар ехэ дутагдалтай. haяадаа эндэхи колхозуудта тусхай звенонууд эмхидхэгдэжэ эхилээ. Теэд, тэдэнэрэйнь хэhэн бирагадын юумэн байхагүй. Кукурузын поли дээрэ наг шэбхэ зөөхэ түсэб миил арбаад процент дүүргэгдэнхэй. Тинхэдэ Кяхтын МТС-эй харьяата колхозууд кукурузын тарилгын 60 процентые хабар хахалагдаха газар дээрэ, миил 28 процентыень haйн парта тарихаар хараалба. Мүн тарилгын талмайе уhалха арга боломжо хэрэглэгдэнэгүй.

Эдэ бүхы дутагдалнуудые дары усадхажа, кукуруза тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэри эрид hайжаруулха шухала. Тинхэ зуура, кукурузын звенонуудые зүбөөр эмхидхэхэ зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, мүнөө жэл звено бүхэндэ зуугаад гектар талмай даалгагдаха байна. Энэ ехэ талмайн ургасые ганса нэгэн хүнэй хүсөөр, техникэ хэрэглэнгүйгөөр харууhалжа аргагүй болоно. Тиимэhээ колхозуудта эмхидхэгдэhэн звено бүхэндэ эрхэбэшэ тракторна нэгэ нэгэ агрегат даалгагдажа үгтэхэ ёhотой. Тэрэ тракторай хүсөөр наг шэбхэ зөөгдэхэ ба тараагдаха, ряд хоорондын элдүүрилгэ хэгдэхэ, ургасада минеральна үтэжүүлгэ оруулха болон бусад хүдэлмэри хэгдэхэ юм. Тиимэhээ ойрын үдэрнүүдтэ МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд звенонуудта тракторна агрегатнуудые хубаажа үгэхэ зэргэтэй.

Гэхэтэй хамта, звенонуудые даагшадаар шадабаритай бэрхэ, дүй дүршэлтэй хүнүүдые томилхо шухала. Зарим ушарта тракторна агрегадта хүдэлмэрилдэг механизатор звеное даагшаар табигдажа болохо байна.

Кукурузын тарилгада hайнаар бэлэдхэхэ, тэрэниие саг соонь үнгэргэжэ, ургасыень харууhалха хүдэлмэри хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй онсо шухала зорилго мүн гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоно.

Манай эндэ кукуруза тарибалнай ургаха гээшэ гү, али үгы гү гэжэ марган, хии сагаа бараhанай хэрэггүй. Юуб гэхэдэ, эндэмнай кукурузын hайнаар ургажа, нютагжаhыень нёдондоной дүнгүүд дээрэhээ эли тодоор харабабди. Имагтал нютаг нютагай эрхэ байдалда тааруулжа, зохид haйн сагта тарилга хэхэ хэрэгтэй. Нёдондо ута, хүйтэн хабар болоошье haань, кукуруза хэмhээ дан эртэ таригдажа, эшэнүүдынь жэгдэ бэшээр, буртаг үбhэтэйгөөр ургаа, зарим хубинь оройдоошье хосороо hэн. Мүн тус культурые тарилга, ургуулгада ондоошье алдуунууд гараа hэн. Тиимэhээ нёдондоноойнгоо алдуунуудhaa тобшолол хэжэ, тэдэнээ энэ жэлдэ дабтахагүйн тулада бүхы хэмжээ абаха ёhотойбди.

Түбхын түрүүндэ МТС-эй болон колхозуудай мэргэжэлтэд—агрономууд, зоотехнигүүд, ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд болон бусад звено бүхэндэ зүбөөр тарилга хэхэ, ургасын хойноhоо харууhалга хэлгые ударидаха зэргэтэй.

Ойрын үдэрнүүдтэ звеногой гэшүүдтэй агротехническэ hуралсал үнгэргэгдэхэ, тэдэниие кукурузын баян ургаса абаха дүй дүршэлдэ hургаха шухала.

Колхозуудай болон МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд кукурузын поли дээрэ наг шэбхэ зөөхэ хүдэлмэридэ трактор, автомашина болон мори тэргэ олоор табижа, тарилгын үргэлжэдөө эхилтэр наг шэбхэ зөөхэ жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхэ уялгатай.

Нүхэд кукуруза ургуулагшад! Танда гүрэн түрын, үргэн олон колхознигуудай зүгhөө тон харюусалгатайшье, хүндэтэйшье хүдэлмэри даалгагдаба гээшэ. Тиимэhээ түрүүшүүлэй дүй дүршэлые шудалжа, үсэд шангаар ажаллажа, мүнөө жэл кукурузын үндэр баян ургаса туйлахын түлөө тэмсэгты.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр Л. П. Сабуровые БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

...СС-эй обкомой дэргэдэхи ...на комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр Л. П. Сабуровай түрэhөөр таби ...гүйсэhэнтэй дашарамдуулан, ...на болон советскэ аппарадта ...лэй туршада hайнаар хүдэлмэрилhыень тэмдэглэн, нүхэр **Сабуров Леонид Павловичые** БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын Орлогшо П. ЧЕПАРИН.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

...-Удэ город, Соведүүдэй Байшан,
... оной апрелиин 24.

Н. А. БУЛГАНИНАЙ, Н. С. ХРУЩЕВОЙ АНГЛИДА ОШООД БАЙҺАН ТУХАЙ

(Түгэсхэл)

ЛОНДОН, апрелиин 23. **(ТАСС-эй тусхай корреспондент).** Мүнөөдэр үглөөгүүр СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущев Лондонһоо самолёдоор Бирмингам хэмжээнэйнгээ талаар — Англиин хоёрдохи, томо промышленна центртэ ошобо.

Лондонско аэропорт дээрэ советскэ айлшадые транспортын ба гражданска авиациин министр Уоткинсон, худалдаа наймаанай министр Торникрофт, «Бритиш оверсис эйруэйс корпорейшн» гэжэ английска авиакомпаниин правлениин түлөөлэгшэ Томас болон аэропортын комендант д'Альвиак угтаба.

Транспортын болон гражданска авиациин министр Уоткинсоной уряалаар нүхэд Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев болон тэдэниие үдэшэжэ ябаһан хүнүүд «Британия» гэдэг шэб шэнэ английска пассажирска дүрбэн мотортой турбовинтовой самолёдые хараа.

Удаань айлшад тэдэнэй мэдэлдэ английска правительствын үгэһэн «Вайкаунт» гэжэ дүрбэн мотортой самолёдой борт дээрэ гараа. Московско сагаар 11 час 13 минутада тэдэнэр Бирмингам ниидэә.

***

БИРМИНГАМ, апрелиин 23. **(ТАСС-эй тусхай корреспондент).** 11 час 45 минутада Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев Лондонһоо Бирмингамдахи Элмдон гэдэг аэродром дээрэ бууба.

Тиигэжэ ябахадань советскэ айлшадые Великобританиин худалдаа наймаанай министр П. Торникрофт болон СССР-тэ байдаг Великобританиин посол У. Хэйтер гэгшэд үдэшэбэ. Н. А. Булганинтай, Н. С. Хрущевтой хамта СССР-эй культурын министр Н. А. Михайлов, гадаадын худалдаа наймаанай министрын орлогшо П. Н. Кумыкин, академигууд А. Н. Туполев ба И. В. Курчатов болон советскэ хүтэлбэрилэгшэдые үдэшэжэ ябаһан бусад хүнүүд ябалсаа.

Аэродром дээрэ советскэ айлшадые Бирмингамай мэр Л. Гибсон угтаа. Тэрэнэй үдэшэлгөөр айлшад Бирмингамай центртэ байдаг муниципальна Совет тээшэ ошоо. Англиин томо индустриальна центр болоһшо Бирмингам шадарай оршон соогуур тэдэнэй һуужа ябаһан автомобильнууд гараа. Тэндэ ороной металлургическа болон химическэ предприятинуудай, хүндэ ба транспортна машина бүтээлгын заводуудай горьтой хубинь байдаг юм. Бирмингамай центр хүрэтэрхи бүхы замдань шахуу, илангаяа Муниципальна Соведэй байшанда дүтын үйлсэнүүдтэ городой ажаһуугшад олоороо советскэ хүтэлбэрилэгшэдэй ерэхые хүлеэжэ байба. Угтажа байгшадай олонхинь нүхэд Булганин Хрущев хоёрые хүхюу баяртайгаар амаршалаа. Муниципальна Соведэй үмэнэхи талмай дээрэ таба мянга шахуу хүнүүд сугларaa.

Муниципальна Соведэй нэгэ зал соо советскэ айлшадай хүндэлэлдэ гражданска уулзалга эмхидхэгдээ. Бирмингамай лорд-мэр А. Л. Гибсон гэгшэ Муниципальна Соведэй гэшүүдэй ба нютагай ниитын организацинуудай түлөөлэгшэнэрэй, эээд баяшуулай болон профсоюзуудай түлөөлэгшэнэрэй хабаадалгатайгаар Н. А. Булганинда, Н. С. Хрущевто амаршалгатайгаар хандаһан байна.

БИРМИНГАМ, апрелиин 23. **(ТАСС-эй тусхай корреспондент).** Апрелиин 23-да Бирмингамай Муниципальна Соведэй нэгэ зал соо нүхэд Н. А. Булганинай, Н. С. Хрущевой хүндэлэлдэ гражданска уулзалга болоо гэжэ мэдээсэгдэһэн байна. Бирмингамай лорд-мэр А. Л. Гибсон гэгшэ Муниципальна Соведэй гэшүүдэй ба нютагай ниитын организацинуудай түлөөлэгшэнэрэй, эээд баяшуулай, профсоюзуудай түлөөлэгшэнэрэй хабаадалгатайгаар Н. А. Булганинда, Н. С. Хрущевто амаршалгатайгаар хандаһан байна.

Лорд-мэр А. Л. Гибсоной амаршалга

А. Л. Гибсон городой ажаһуугшадай үмэнэһөө советскэ айлшадта зүрхэнэй баяр мэндэ хүргэбэ. Тэрэнэй хэлэһэнэй ёһоор, городой ажаһуугшад айлшадай ерэхэдэ сэдыхэлээ ханангүи байба. Гибсон Бирмингамай Муниципальна Совет Советскэ Союз хоёрой хоорондо тоггоогдоһон нягта холбоо барисаан тухай, тусхайлбал, үнгэрэгшэ жэлэй август соо Свердловск болон Москва ошоһон тухайгаа һануулаа.

Манай город болон танай орон хоёрой хоорондохи энэ холбоон хадаа хоёр оронуудай хоорондо гүнзэгыгөөр бэе бэеэ ойлголсохо ябадал байгуулгада өөрынгөө үүргэ дүүргэхэ гэжэ би этигэнэб гэжэ лорд-мэр хэлээ. Иигэжэ бэе бэеэ ойлголсохо ябадалые Бирмингамай бүхы хүнүүд хүсэнэ ба тэрэнь бата бэхи хани барисаан болон хүгжэхэ гэжэ найдана **(альга ташалга).** Советскэ Союзай арадай ба Англиин арадай хоорондо бэе бэеэ ойлголсохо ябадалые хүгжөөхын түлөө манай оролдолго хадаа танай айлшаар ябалгын ехэ программа дотор Бирмингамые оруулалсаһанай шалтагаан болоно гэжэ би һананаб. Зүгөөр бидэнэр гансал правительствонуудые толгойлогшонорой болон нютагай самоуправлениин органуудай хоорондо холбоо байгуулхыел бэшэ, харин манай хоёр оронуудай арадуудай хоорондо үргэн ехэ холбоо байгуулхые хүсэнэбди **(альга ташалга).**

Бирмингамай арад вон Советскэ Союзай арадууд тушаа ехэ һайн һанал хүсэлтэй байна гэжэ түгэсхэл соогоо лорд-мэр заагаа. «Бирмингамда айлшан болыт!» гэжэ А. Л. Гибсон тэндэ байгшадай альга ташалга доро хэлэһэн байна.

Бирмингамда советскэ хүтэлбэрилэгшэдэй ерэһэн ябадал бэе бэеэ ойлголсохо оршон байдал байгуулхада туһалха гэжэ найдаһанаа мэдүүлээ. Иимэ оршон байдал эб найрамдалые бэхижүүлгэ хангажа шадаха байна.

Н. А. Булганин харюугай үгэ хэлээ.

Н. А. БУЛГАНИНАЙ хэлэһэн үгэ

Лорд-мэрэй, тэрэнэй коллегэнүүдэй болон олониитын түлөөлэгшэнэрэй болон олониитын түлөөлэгшэнэрэй хани барисаата халуун уулзалга эмхидхэһэнэй түлөө нүхэр Н. А. Булганин өөрынгөө нэрэһээ ба Н. С. Хрущевой нэрэһээ баясхалан хүргэһэн ба тэдэнэртэ советскэ арадһаа, илангаяа Бирмингамай гражданинуудтай һайн хани барисаатай болоһон свердловскынхидһоо мэндэ амар хүргэһэн байна. Н. А. Булганинай хэлэһэн эдэ үгэнүүдые суглараашад альга ташалгаар угтаа.

Бирмингам хадаа Англиин промышленна алдар солын город мүн гэжэ, дэлхэйн үнгэрэгшэ дайнда ехэ баатаршалга гаргаһан город мүн гэжэ Советскэ Союз дотор һайн мэдэгдэдэг гэжэ Н. А. Булганин үргэлжэлүүлбэ. Манай ниитын дайсаниие илахын тулада Бирмингамайхидай гаргаһан ажалай хүсэл оролдолго тухайда советскэ арад һанана. Городууд-геройнууд: Севастополь, Ленинград, Сталинград болон бусад манай Советскэ Союз дотор мэдээжэ юм. Дайсанай хатуу шангаар бомбардировалжа байбашье һаань, илалтын хэрэгэй тулада эршэмтэй шангаар ажаллаһан танай Бирмингам город — герой гэжэ нэрлэгдэжэ шадаха эрхэтэй байна **(альга ташалга).** Танай городой гражданинууд дайнай жэлнүүдтэ ехэ юумэ хээ, амгалан тайбан жэлнүүдтэшье һайнаар хүдэлмэрилжэ байна.

Н. А. Булганин советскэ хүнүүдтэй Бирмингамай муниципальна засагуудай тогтооһон эдэбхитэй холбоо барисаае амаршалаа. Английска болон советскэ городуудай хоорондохи холбоо барисаае үргэдхэлгэ хадаа һайн эхи заха мүн, энэнь эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ туһална гэжэ Н. А. Булганин үргэлжэлүүлбэ. Эб найрамдалай түлөө тэмсэл гээшэ нангин хэрэг мүн. Бүхы арадууд эб найрамдал ба хани барисаа хүсэнэ. Дайн сэрэгтэ хэншье дурагүй **(альга ташалга).**

Англида советскэ хүтэлбэрилэгшэдэй ерэһэнэй зорилгонь юуб гэхэдэ, тус оронуудай хани барисаа бэхижүүлгэдэ, бүгэдэниитын эб найрамдал бэхижүүлгэдэ туһалха ябадал болоно гэжэ Н. А. Булганин зааба.

Манай оронууд урдань хоорондоо һайн харилсаатай байһан юм гэжэ саашань Н. А. Булганин хэлэбэ. Зүгөөр дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлээр бидэнэрэй хоорондо бэе бэеэ хүсэд ойлголсохогүй ябадал гараа, манай харилсаанууд хүйтэрөө. Юун болооб, тэрэнэй шалтагаан юуб гэжэ мүнөө хаража үзэхэгүйбди **(альга ташалга).** Алишье таламнай ямар нэгэн зэмэтэй байжа болохо. Бидэнэр хадаа энэ хүйтэрэлгые усадхаха гэһэн оролдолго гаргахын тулада манай ороной болон Великобританиин хоорондо һайн харилсаануудые тогтоохо гэһэн оролдолго гаргахын тулада Англида ерээбди **(альга ташалга).**

СССР Англи хоёр хани барисаатайгаар ажаһууха, амгалан ёһоор ажабайха ба бүхы талаар: культурын талааршье, гүрэнэй харилсаануудай талааршье, худалдаа наймаанай талааршье бэе бэедээ аша туһатайгаар харилсаха арга боломжотой гэжэ этигэһэнээ Н. А. Булганин хэлэбэ.

Манай ерэһэндэ Англи дотор бултадаа адляар хандана гүй, танай оронтой һайн харилсаа дахяад һэргээхэ гэһэн манай эрмэлзэлгэдэ бултадаа дуратай бэшэ байһаниинь бидэндэ ба таанарта һайн мэдээжэ гэжэ Н. А. Булганин үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ. Зүгөөр би хадаа английска арадай олонхинь, мүн бидэнэр шэнги, тэрэшэлэн Англиин гүрэнэй ажал ябуулагшад шэнги, манай оронуудай хоорондохи харилсаануудые һайжаруулха гэжэ хүсэжэ байһандань этигэнэб. Великобританиин ба Советскэ Союзай арадууд мандаха болтогой! Англо-советскэ хани барисаан мандаха болтогой!

Н. А. Булганинай түгэсхэлэй үгэнүүд нэрьемэ альга ташалгаар угтагдаа.

Муниципальна Соведтэ болоһон уулзалгын дүүрэхэдэ, Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев лорд-мэр А. Л. Гибсондо үдэшүүлэн автомобильда һуугаад, Бирмингамай Касл Бромуич гэдэг пригородтэ ошоо. Тэндэ жэл бүри Бирмингамай худалдаа наймаанай палатын эмхидхэдэг Британска промышленна выставкэ нээгдэбэ.

Үшөө дайнай һандаргалтын үлэгдэлтэй байһан городой районууд соогуур ябаха замдань советскэ хүтэлбэрилэгшэдые Бирмингамай оло мянган хүн зон угтаа. Советскэ айлшадые угтахын тулада Бирмингамай хэдэн арбаад мянган ажаһуугшад сугларна.

Выставкын территори дээрэ советскэ хүтэлбэрилэгшэдые Бирмингамай худалдаа наймаанай палатын түрүүлэгшэ Эрик Клейсон болон городой эээд баяшуулай бусад түлөөлэгшэнэр угтаа.

Айлшадые Британска промышленна выставкын шухала шухала газаарнь ябуулаа. Тус выставкэ дэлхэй дээрэхи тон томо павильонуудай нэгэн соо байна. Тэрэ павильон соонь английска машина бүтээлгын ба прибор бүтээлгын промышленностиин элдэб һалбаринуудай продукциин зүйлнүүд, ажабайдалай хэрэгсэлэй зүйлнүүд, тэрэ тоодо үйлэдбэриин тус һалбаринуудай эгээн шэнэ зүйлнүүд болон туйлалтанууд харуулагдана.

Удаань выставкын нэгэ павильон соо лорд-мэр А. Л. Гибсон болон Бирмингамай худалдаа наймаанай палатын түрүүлэгшэ Э. Клейсон Британска промышленна выставкын хуулита ёһоор нээгдэһэндэ зорюулан сайлалга эмхидхээ. Сайлалга дээрэ нүхэд Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев болон Великобританиин худалдаа наймаанай министр П. Торникрофт гэгшэд хүндэтэ айлшад болоһон байна. Тэрэшэлэн Н. А. Булганиниие, Н. С. Хрущевые үдэшэжэ ябаһан хүнүүд, Бирмингамай эээд баяшуулай түлөөлэгшэнэр сайлалгада байлсаа.

Сайлалгын дүүрэхэдэ Бирмингамай лорд-мэр болон худалдаа наймаанай палатын түрүүлэгшэ 1956 оной Британска промышленна выставкые нээгдээ гэжэ соносхоо. Великобританиин Королевын ба СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын элүүр мэндэ ябахын түлөө духаряа бариһан байна.

Мүнөө жэлдэ Великобританиин шухалын шухала промышленна выставкые нээлгэ Советскэ Союзай хүтэлбэрилэгшэдэй тэрэниие хараха ябадалтай тохёолдоһоной удха шанарые өөрынгөө үгэ соо лорд-мэр А. Л. Гибсон тэмдэглэһэн байна. Манай орон шэнги тиимэ орон хадаа ажабайхынгаа тулада эд барааннуудые ондоо гүрэндэ гаргаха, бүхы дэлхэй дээрэхи худалдан абажа боломоор хүнүүдтэ өөрынгөө эд бараануудые харуулхын тулада ямаршье арга боломжые хэрэглэхэ ёһотой гэжэ манай промышленностиин болон худалдаа наймаанай хүтэлбэрилэгшэдэй һанаһандал адли би этигэн найданаб гэжэ лорд-мэр хэлээ.

Мүнөөдэр Бирмингамда нээгдэһэн выставкэ хадаа английска промышленность болон английска хүдэлмэришэд һайн эд бараа гаргажа шадаха байна гэжэ харуулаа гэжэ лорд-мэр үргэлжэлүүлнэ. Зорилго юуб гэхэдэ, манай эд бараануудые худалдаха, илангаяа хилын саана худалдаха ябадал болоно. Олохон оронууд дайнай һандаргалтаһаа һалажа байһан, тиихэдэ мүнөө болотор гээгдэнги байһан оронуудай индустриальна боложо байһан үедэ бидэнэртэ шэнээр заналта хэжэ байһан, дэлхэйн дэлгүүр дээрэхи улам ургажа байгаа конкуренци хадаа, минии һанахада, манай мүнөө үеын ехэ ярмаркые илангаяа шухала болгоно.

Өөрынгөө продукциие выставкэдэ табиһан фирмэнүүд захил абахын түлөө эрмэлзэхэ байха гэжэ найдаһанаа Бирмингамай лорд-мэр мэдүүлнэ. Ондоо оронуудта юумэ худалдаха ба юумэндэ захил абаха ябадал хадаа мүнөө үедэ Великобританида байһандал адли тиимэ патриотическа уялга хэзээшье болоогүй юм гэжэ лорд-мэр хэлээ.

Советскэ Союз болон капиталистическэ оронуудай хоорондохи худалдаа наймаанай харилсаануудай асуудалнуудта зорюулагдаһан ба тэндэ байгшадые ехээр һонирхуулһан үгэ сайлалга дээрэ Н. С. Хрущев хэлээ. Тэрэнэй үгэнь хэлэхэ үедэнь олон дахин альга ташалга болоо.

Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

Господин лорд-мэр, господин худалдаа наймаанай палатын түрүүлэгшэ, господинууд!

Маанадые һайнаар угтаһанайтнай түлөө танда баясхалан хүргэхыемни, тэрэшэлэн бидэниие хүндэлһэнэйнь түлөө лорд-мэрэй һамганда, эндэ байлсаһан ажал хэрэгэй хүнүүдэй бүхы түлөөлэгшэдтэ, Бирмингам городой олониитын түлөөлэгшэдтэ баясажа байһанаа элишэлэн мэдүүлхыемни зүбшөөгыт.

Танай выставкэ һайн байжа болоо ёһотой даа, тэрээн тухай хэблэлһээ һайнаар мэдэжэ абахые бидэнэр оролдохобди. Хэрбээ, Москвада бусад байхадамнай: таанад выставкэ хараа гүт гэжэ асуугаа һаань, хараабди, гэжэ бидэнэр харюусахабди. Выставкэ дээрэ таанад ямар һайн юумэ хараабта гэжэ асуугаа һаань, олон хүн зониие хараабди, зүгөөр экспонадуудые хараагүймнай гэмшэлтэй байна гэжэ хэлэхэбди. Зэмэлхын тулада иигэжэ хэлэнэ бэшэб, харин сагайнгаа бага байһан дээрэһээ танай выставкые хараха аргагүй байһан тухайгаа хэлэнэб. Танай выставкэ дээрэ табигдаһан бүхы юумые бидэнэртэ харуулхые таанад хүсэнэ ёһотойт гэжэ би һананаб. Выставкэтэй һайнаар танилсаад, өөһэдынгөө һонирхоһон юумэ тухай бидэндэ мэдээсэхыень бидэнэр советскэ посолые, манай посольствын хүдэлмэрилэгшэдые гуйхабди.

Бидэнэр танай орондо тон һайн һаналтайгаар ерэһэн байнабди. Великобританиин правительствын ба английска арадай маанадые хүндэтэйгөөр угтаһандань бидэнэр ехээр баясанабди. Маанадай ерэһэндэ Англиин жиирэй хүнүүдэй баяртай байһыень хүнүүдэй шэт шарайе ажаглажа шадаха хүнүүд обёоронгүй гарахагүй байна. Маанадай — минии ба Н. А. Булганинай эндэ ерэлгын удхашанарые үлүүсэ ехээр сэгнэхые би хүсэнэгүйб. Гэбэшье, бидэнэр агууехэ ба һонирхомоор орон болоһшо Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзые бидэнэр түлөөлнэбди. Таанад маанадта дуратайгаар гү, али дурагүйгөөршье хандажа шадаха байнат. Зүгөөр ягаашье һаатнай Советскэ Союз оршожол байха.

Зүгөөр, хэблэлэй түлөөлэгшэд намда иигэжэ хэлэжэ магад:

—Таанадай ерэһэндэ английска арад баяртай байна гэжэ та хэлэнэт? Һайшаагаагүйгөө мэдүүлһэн зарим абяанай хүн зоной дундаһаа гарахыень та дуулаагүй гээшэ гүт? Тиимэ даа, би энээниие дууллаһан байнаб, Советскэ Союзда дурагүйтэһэн үгэнүүдтэйгээр ород хэлэн дээрэ бэшээтэй хоёр бишыхан плакат өөрөө хараһан байнаб. Тэрээнһээ байтагай, зоной дундаһаа хэншьеб бидэн тээшэ нюдаргаараа занажа байгаа һэн. Би тэрээндэ энээ руугаа харуулааб (Н. С. Хрущев хургаараа духынгаа урдууур хүреэлүүлэн зангаа, ухаагүйш гэжэ харуулхые хүсэхэдөө тиигэжэ мэдүүлдэг байна бшуу). Би тэрэнэй һаналые мэдээб, тэрэшье намайе һайнаар ойлгоо. Энээн тушаа юу хэлэжэ болохо гээшэб? Иимэ ушарта ородууд иигэжэ хэлэдэг: «бүлэ дотор нэгэ тэнэг хүн заатагүй байдаг». Теэд нэгэшье эсэгын үхибүүдэй али нэгэнэй тэнэг байшадаг ушар бии бшуу. Зүгөөр, эдэ тэнэгүүд танай бүлэ сооһоо гараһан хүнүүд бэшэ байжашье болоо ёһотой.

Иимэ арга үни хада хэрэглэгдэһэн юм гэжэ маанадта нюдаргаа харуулагшадта һануулхые би хүсэхэ байнаб. «Дууһаа үгыень дутуу болгожо болохогүй» гэжэ манайда хэлсэдэг, үнэн юумые сэхэ руунь хэлэхэ хэрэгтэй. Манай орондо Октябрьска революциин болоһоной һүүлээр нюдаргаараа маанадта занаһ орогшод олон байһан юм. Хойто таладамнай английска, зүүн таладамнай американска ба японско интервентнүүд, Одессэдэ французска, Украинада немецкэ интервентнүүд нюдаргаа харуулһан байгаа. Ород арад хадаа Эхэ ороноо хамгаалан, интервентнүүдые намнажа гаргаһан байгаа. Гитлер манайда нюдаргаараа орохые туршаад үзөө. Тэрээнһээнь ямар үрэ гараһыень таанад мэдэнэт. Тиимэһээ, нюдаргын арга метод бидэн тушаа хэрэглэхэдэ тааралдахагүй байна.

Теэд ухаа орожо, нюдаргаа харуулхаяа болихоор болоо бэшэ аал. Шаасалдажа наншалдахада ехэ ухаан хэрэгтэй бэшэ юм. Харин худалдаа наймаа эрхилхын тулада, арадуудай хоорондо һайн харилсаа тоггоохын тулада бүри ехэ бодолтой байха хэрэгтэй.

Атаа мэеэ ба һэжэглэлгэ гаргахын тулада бэшэ, харин һайн сэдьхэлтэйгээр бидэнэр танайда ерээбди. Великобританиин Хүндэтэ Премьер-Министр сэр Антони Иденэй уряалаар бидэнэр хани ёһоор айлшалжа ерээбди, энээнэйнь түлөө бидэнэр тэрээндэ баясхалан хүргэнэбди. Английска гүрэнэй ажал ябуулагшадтай бидэнэр хэлсээ хэнэбди. Хэлсээмнай хани ёһоор үнгэржэ байна. Гэбэшье бидэнэр заримдаа нилээд эридээр, сэхэ руунь хөөрэлдэнэбди. Зүгөөр манай хөөрэлдөөнүүд һайн үрэ үгэхэ гэжэ бидэнэр ехээр этигэнэбди. Маанад гансата хүсэлөөр үгээ ойлголсожо шаданшьегүй байжа болохобди, юуб гэхэдэ, харилсаагаа һайжаруулга туйлаһанда орходоо, тэрэниие муудхаахада хилбар байна бшуу. Зүгөөр бидэнэр олон бэрхэшээлнүүдые зайсуулжа, манай арадуудай хоорондохи хани барисаан боложо саашадаа хүгжэхэ, тиимэ харилсаануудай һайн үндэһэ һуури табихабди гэжэ би һананаб.

Танай городой хүтэлбэрилэгшэдэй ба ажал хэрэгэй хүнүүдэй түлөөлэгшэдэй эндэ байһан туладань, хани харилсаа байгуулха хэрэгтэ худалдаа наймаан үндэһэ һууринь боложо үгэнэ гэжэ таанадта хэлэхые би хүсэхэ байнаб. Советскэ Союзай ба Великобританиин хоорондо, тэрэшэлэн бусад оронуудтай худалдаа наймаанай харилсаа хүгжөөхые бидэнэр хүсэнэбди.

Бидэнэр мүнөө хоорондоо наймаа хэнэбди гэжэ маанадта хэлэдэг. Зүгөөр ямар гуримаар энэ худалдаа наймаан хэгдэнэб гэжэ асуухыемни зүбшөөгыт? Нэгэ жэшээ абажа үзэе. Хэрбээ, таанад манайхиһаа крабуудые худалдажа абаад, маанадта имагтал селёдко худалдаха болоо һаатнай, энэ ушар ёһотойл худалдаа наймаан боложо шадахагүй байна. Теэд манай крабууд һайн, танай селёдко мүн лэ муу бэшэ даа. Зүгөөр өөһэдөө бодожо үзыт, энэмнай ёһотойл худалдаа наймаан болоно гээшэ аал? Иимэ жэшээнүүдые олоор дурдажа болохо байна. Иимэ худалдаа наймаа хэхые маанадта дурадхахадаа тааруугүй эрилтэнүүд хэгдэдэг. СССР тушаа иимэ газаашалга гаргалга маниие хүндэлөөгүй, манай ороной нэрэ хүндые хэрэгсээгээгүй ябадал болоно, тиин бидэнэр энээндэ һаналаа зохихо зэргээр табидаг байнабди. Манай оронуудай хоорондо һайн харилсаа тоггоолгодо иимэ худалдаа наймаанай тааралдахагүй байһаниинь ойлгостой. Худалдаа наймаанда газаашалга гаргаха ябадалай зайсуулагдаагүй һаа, буу зэбсэг хуряаха тухай һайнаар хөөрэлдэхэнь бэрхэтэй. Худалдаа наймаа хүгжөөлгэ хадаа манай оронуудай бэе бэедээ һэжэглэхэ ябадал зайсуулха, үгээ ойлголсодог болохо таарамжатай эрхэ байдал бии болгохо үндэһэ һуури боложо үгэнэ. Энээнгүйгөөр буу зэбсэг хуряаха асуудал шиидхэлгэдэ амжалта туйлахын аргагүй.

Зарим политигууд иигэжэ хэлэдэг: гэнтэ дайн болошожо магад, тиимэһээ стратегическэ эд бараагаар наймаа хэхэ гээшэ аюултай бэшэ гү? Стратегическэ эд бараан гэдэгнай юун гээшэб? Энэ асуудалда үгтэхэ харюу хараа бодолнуудһаа дулдыдаха байна. Тоһо абаад үзэе, тэрэниие стратегическэ эд бараанай тоодо оруулжа мүн лэ болохо байна. Манай һанамжын ёһоор иимэ хандалгаһаа арсаха, худалдаа наймаа ёһотойгоор лэ эрхилхэ шухала. Худалдааһ болохо байһан юумые худалдаха хэрэгтэй. Маанадта пушкануудые, самолёдуудые, корабльнуудые худалдаха дурагүй һаа, худалданшьегүй байхадатнай болохо, теэдшье мүнөө үедэ техникын ехээр хүгжэһэн дээрэһээ тэдэнэр түргэнөөр хойшоо гарадаг юм. Мэнэ һаяхан һайн гэжэ тоологдожо байһан юумэн удангүй хойшоо гарадаг. Энэ ушар хүн бүхэндэ ойлгостой.

Авиациин хүгжэлтые абаад үзэе. Авиаци байгуулгын талаар Советскэ Союз таанадһаа гээгдэнэ гэжэ бодохо болоо гээшэ һаа, эндүүрхэ байнат. Английска дүрбэн мотортой шэнэ түхэлэй пассажирска самолёт мүнөөдэр бидэнэртэ харуулагдаа. Һайн самолёт байна. Энэ самолёт 90 хүниие даажа шадаха юм гэжэ маанадта хэлэжэ үгөө. Манай элитэ авиаконструктор академик Туполев 170 хүниие дааха самолёт ухаалан зохёожо байнхай. Энэ самолёт мүн лэ дүрбэн мотортой байха юм. 47 хүнэй һууритай дүрбэн мотортой самолёдоор бидэнэр Лондонһоо Бирмингам хүрэтэр ниидэжэ ерээбди. Энэ баһал һайн самолёт байна. Час соо 500 километртэ ниидэдэг. Советскэ «ТУ-104» маркын пассажирска реактивна самолёт хоёр мотортой, 50 хүниие даадаг, час соо 800 үлүүтэй километртэ ниидэдэг юм.

Бусад түхэлэй техникын хүгжэлтын талаар бидэниие гээгдэжэ ябана гэжэ һанаха үндэһэ баримта байхагүй. Советскэ Союзда водородно бомбо анха түрүүнээ самолёдһоо хаяжа тэһэлэгдэһэн байна. Тиихэдэ, бии байһан мэдээнэй ёһоор, США-да водородно бомбын имагтал шухала түхеэрэлгэнүүд тэһэлэгдэһэн байха юм, мүнөө термоядерна зэбсэг шэнээр туршажа үзэхэ бэлэдхэл тэндэ хэгдэжэ байдаг. Реактивна зэбсэг хүгжөөхэ талаар бидэнэр гээгдэнэгүйбди гэжэ һанаха байнаб.

Юунэй тулада би иигэжэ хэлэнэ биб? Хэн нэгэниие айлгахын тулада би хэлэнэ бэшэб. Буу зэбсэг хуряахые, атомна болон водородно зэбсэг хорихые бидэнэр оролдодог байһан ба оролдоһооршье байнабди. Энэ асуудалаар өөһэдынгөө таатай дурадхалнуудые бидэнэр оруулаа һэмди. Мүнөө энээн тухай юундэ хэлэнэ биб гэхэдэ, худалдаа наймаанай лаар маанадта хэгдэһэн хизаа... танууд Советскэ Союзда техн... хүгжэлтые һаатуулаагүй юм, ... туулжа шадахашьегүй байна ... имагтал һануулхын тулада хэлэ... Энээн дээрэһээ ямар тобшолол ... дэхэ ёһотойб? Наймаа хэхэ хэрэ... Имагтал худалдаа наймаа үргэ... эрхилэлгэ манай оронуудай ха... саанда гарадаг бүхы һаад бэ... шээлнүүдые зайсуулгада туһа... шадаха байна.

Английска үйлэдбэриин куль... маанадта мэдээжэ юм. Жэшээл... станок бүтээлгэ танайда һайнаар ... жэнхэй. Манай орон иимэ стано... дые танайхиһаа худалдан аб... шадаха байгаа. Энэ хадаа таана... шье, мүн маанадта ашатай туһ... байха һэн. Маанадта хэрэгтэй ... рим станогуудые бүтээхын түл... оролдолго гаргахын орондо, тэдэ... танайхиһаа худалдан абажа, таа... та һайн захил хэжэ бидэнэр шад... байгаабди. Зүгөөр, станогуудые ... надай бидэндэ худалдадаггүй д... һээ, тэдэниие өөһэдөө бүтээхэ ... тай болонобди. Теэд тэдэниие үй... бэрилгэ эмхидхэхын тулада нэм... гаргашануудые хэхэ зэргэтэй б... дог байбашье, өөһэдтөө шухала ... рэгтэй станогуудые бидэнэр бүтэ... байнабди, тиихэдэ өөһэдынгөө п... мышленностьда олзотой захил ... ха ябадалһаа таанад хаһагд... байнат.

Манай советскэ хүнүүдэй ... юумэ бүтээжэ шадаха байһанда ... нөө хэншье һэжэглэжэ шадах... ёһотой. Манай хүнүүд гар дүйтэ... шадабаритай, һанаамгай бэрхэ... юм. Ородой уранзохёолшо Леско... бэшэһэн «Левша» гэжэ расск... таанадай уншаһан уншаагүйе би ... дэнэгүйб. Английска мастернууд ... хай уранзохёолшо тон һайнаар ... шэһэн байгаа. Эртэ урда сагта ... лийска мастернууд буладаар ... хөөрөө булуудхын шэнээн булуу... хэһэн байгаа. Тэрэ булуудхань ... дой хаанда бэлэг үгтэһэн юм. О... дой хаан англичанинуудай шада... рие ехээр һонирхоод, энээнэ... бүри һайн юумэ хэхын тула ор... эрхим мастернуудые олохые ... захирһан байгаа. Тульска уран ... хан Левша гэгшэ олдожо, иимэ ... мэ хэжэ ороһон байгаа. Тэрэ ям... юумэ хээ юм? Тэрэ хадаа дур... дагша булуудхые тахалажа бүри ... рин нягта хүдэлмэри бүтээһэн ... гаа. Тэрэниинь имагтал томо ... годог шэлээр обёорон хаража о... байна.

Ородой урашуулые уранзохёо... иимээр харуулһан байна. Энэ рас... соо үлүүсэ нэмээжэ харуулһан ... үсөөн гэжэ би һананаб. Манай а... да дуратай ба оюун бэлигтэй ... ямаршье машина бүтээжэ шад... үнэхөөрөө бүтээдэгшье байна. М... надта хэрэгтэй машинануудые б... оронуудай худалдаагүй һаань, б... нэр өөһэдтөө хэрэгтэй юумые ... дөө хэдэг байнабди.

Худалдаа наймаа хүгжөөлгэ м... надта, мүн таанадташье ашата... һатай. Эдэ бүгэдэ таанадһаа, ... хэрэгэй хүнүүдһээ дулдыдан... олон юумэ правительствоһаа ду... дана гэжэ таанад хэлэжэ болохо ... нат. Тиихэдэ, бидэнэр бусад г... нүүдтэй союзна харилсаатай ба... дээрэһээ Советскэ Союзтай худ... наймаа эрхилэлгэдэ хизаарл... хэхэ баатай болонобди гэжэ пра... тельство хэлэхэ байха. Иимэ ү... гарадаг байна. Энэ үлхөө тана... хэрэгтэй. Теэд энээниие ямар арг... хэхэ тухай өөһэдөө бодожо үзэгты.

Таанадай хүндэтэйгөөр угтаһ... түлөө үшөө дахин баясхалан хүр... хыемни зүбшөөгыт. Великобрита... правительствотай хэлсээ хэлгэ ... дэнэр үргэлжэлүүлхэбди. Бүхы а... далнуудые нэгэ зулаар бид... шиидхэжэ шадахагүй байнабди, ... гөөр, һайн эхи табихые бидэнэр ор... дохобди. Манай оронууд бэе бэе... хэзээдэшье бү дайлалдаһай гэжэ ... дэнэр үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди.

Наполеондо эсэргүүсэн, дэлх... нэгэдэхи дайнай ба дэлхэйн хоёрд... дайнай үедэ хамтынгаа дайса... эсэргүүсэн, урдань манай арад... суг ябажа нэгэтэ бэшэ тэмсэһэн ... гаа. Зүгөөр эдэ дайнуудай дүүр... нэй һүүлээр харилсаанаймнай м... жа эхилдэг ушар урдань нэгэтэ б... үзэгдэдэг һэн. Энээниие дайсад ... рэглэдэг, тэдэнэр зэбсэгжэһэнэй... һүүлээр дайн сэрэгые дахяад үү... дэг байгаа. Бидэнэр хадаа бүри ... бодолтой байжа, шэнэ дай һүжр... гэхэгүй ёһотойбди. Советскэ Союз... ба Великобританиин хоорондо ха... ёһоной харилсаа бэхижүүлхые би... нэр батаар хүсэнэбди. Таанадта ... жалта туйлахыетнай хүсэнэбди, ... глийска арадта зол жаргал ба ... баран бадархыень хүсэнэбди.

Великобританиин худалдаа на... маанай министр П. Торникрофт ... рэшэлэн богонихон үгэ хэлэ... байна.

15 часай хойто тээ Н. А. Булга... нин, Н. С. Хрущев промышле... выставкэһээ мордожо, Элмдон га... бирмингамска аэропорт тээшэ ябa... Великобританиин королевскэ аг... рай-сэрэгэй хүсэнүүдэй хүндэ б... бардировщигуудай базые хараха... тулада тэндэһээ Мархэм (Норфо... графство) тээшэ ниидэә.

Петр Антоновой звено

Кукуруза ехээр ургуулхын түлөө тэмсэнэ

...үдэрнүүдтэ ...гатайн аймагай ...щевой нэрэмжэтэ ...зой кукуруза ур... ...ша Петр Федо... ...Антонов звено... ...оо 4 гэшүүдтэй ... полидоо наг ...гаргажа, уһал... ...энэ хобоо һуба... ...е татажа байна. ...үедэ зарим үдэр... ...э хабарай харал... ...алхинай боложо ...шье, Петр Федо... ..., комсомолецууд ..., Аня, Наталья, ...кда бултадаа ...шангаар ажалла... ...бэлэдхэгдэһэн наг ..., үтэг шорой та... ...ябана.

...Үтэгжүүлгэ, илан... ...наг шэбхээр үтэг... ..., уһалалгатай ...хэхэдэ ехэ һайн, ... Петр Федоро... ...хөөрэнэ. Эгээ мү... ...үедэ, газарай гэдэ... ...халхада, уһанай ...байха үедэ по... ...уһалбал, ургаса ...ал гээшэ. Энээн... ...урагша Саянтуйка ...ной уһан хабар... ...иин урдажа, хэ... ...газарта нуур, ...болотороо суг... ...һэн. Мүнөө горхоной уһан миин хосорногүй.

Нээрээшье, нүхэр Антонов хажуудахи горхонойнгоо һабада хоёр хаалта хээд, бүхы уһыень полидоо гаргана. Нёдондо энэ участогаа ехээр уһалжа шадаагүй һэн ха. Мүнөө жэл нилээд ехэ уһа полидоо гаргаба. Гадна, үбэлжэлгын эхилхэһээ хойшо һаалишад энэ участогта нилээд ехэ наг шэбхэ гаргаа. Колхозой комсомолецууд хоёр дахин воскресник эндэ эмхидхээ. Тиигэжэ энэ полидо хамтадаа 4 мянга гаран центнер наг шэбхэ гаргагдаа. Шубуунай фермын хажуудахи, хадын үбэрэй участогуудтань тэрэшэлэн кукуруза тарилгада бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Тарилгын түсэб тарянанажалай бригадынхид бүхэндэ мэдээжэ.

Колхозой агроном И. Коровинатай хөөрэлдэхэдэ иигэжэ хэлэбэ:

—Илангаяа фермын хажуудахи участок тухай һанаагаа зобоноб. Тэндэ кукурузын хүсэд эдеэшэтэрынь ургуулхадашье болохоор. Юуб гэхэдэ, хажуудахи фермынь шубуунай аргалаар мүнөө жэл ургаса үтэгжүүлбэлнай, газар ехэл хүсэтэй болохо һэн ха. Теэд тэрэ участогнай хорёологдоогүй.

Нүхэр Коровина кукурузын бүхы участогуудаар үдэр бүри ябажа, хэгдэжэ байһан хүдэлмэриин шанар хододоо шалгана.

—Энэ неделидэ полидо гаргаһан наг шэбхээе тараахаһаа гадна, бургааһанһаа сэбэрлэгдэһэн участогтаа үтэгжүүлхэ хүдэлмэри хэхэбди. — гэжэ Антонов хөөрэнэ.

Зураг дээрэ: (наада таладань) звеньевой П. Антонов колхозой агроном нүхэр И. Коровинатай саашадаа хэхэ хүдэлмэри тухайгаа хөөрэлдэжэ байна.

Д. Самбуевай текст. А. Мантаевай фото.

...барай тарилгые хаһа саг соонь үнгэргэхэбди

(Бичурын аймагай Окино-Ключевскойн МТС-эй тракторист П. Т. Филатьевай хөөрөөнһөө)

...эгшэ жэлдэ МТС-эймнай ха... ...зарим колхозууд ороо̃һо та... ...бага ургаса абаһан байна. ...гааниинь юуб гэхэдэ, агро... ...н заабарииe бүрин бэелүү... ...байгаа. Тиихэдэ тарилгаяа ...болзорто, эрхим шанартай... ...үнгэргэһэн тэндэхи колхозууд ...амбаараар дүүрэн тарятай ...Жэшээлхэдэ, Логовскиин нэ... ...э колхоздо манай тракторна ...н тариһан 600 гектар тал... ...а бүриһөө 13—14 центнер, ...гектарһаа га бүриин 17—18 ...шэниисэ хуряагдаһан юм. ...э адли политой, адли техни... ...адли арга боломжотой, зэр... ...нүүһэн колхозуудаймнай та... ...ай гектар бүриһөө арай гэ... ...5 центнер ургаса абтаһан...

...Коммунистическэ партиин... ...съездын түүхэтэ шиидхэбэ... ...рэг дээрэнь бэелүүлэлсэхын ...өр манай МТС-эй механиза... ...харьяата колхозуудта тарил... ...ротехническэ богони болзор ...э дүүргэхын тула бүхы ша... ...орюулан, трактор, машина... ...заһабарилгые болзорһоонь ...рбаад хоног урид дүүргэһэн ...Колхозуудта хүдэлмэрилхэ ...на бригада бүхэн полевой ...тракторна вагончигуудта саг ...шоод, тарилгын урда тээхи ...лдүүрилгын хүдэлмэриие бо... ...лзорто хэжэ дүүргэһэн бай...

...бригадын механизаторнууд ...й гэшүүдтэй суттаа тарянай болон сабшалангай газар дээрэ олон ашаа наг шэбхэ тарталсажа, тараалсаа. Тиихэдэ газарай хүрьһэнэй шииг нойтотой байхын тула 500 гектарта борнойлго үсөөхэн үдэр хэжэ дүүргээбди.

Энэ хабарай тарилгын үедэ манай бригадада хоёр «ДТ-54», хоёр «С-80», нэгэ «КДП-1» болон бусад хамта дээрээ арбан трактор даалгагданхай.

Эдэ үдэрнүүдтэ манай тракторна бригадын механизаторнууд тарилгые һайн шанартайгаар хэжэ дүүргэхын түлөө бүхы хүсөөрөө ажаллажа байна. Тракторнуудаа зүбөөр ашаглахын, горючи, тоһодохо материал алмахын, мүн тракторна хүдэлмэриин үные химдаруулхын түлөө бригадымнай механизатор бүхэн оролдоно. Мүнөө 300 гектарта шэниисэ һайн шанартайгаар таригдаад байна. Тэрэшэлэн 300 гектарта тарилгын урда тээхи культиваци, 800 гектарта борнойлго хэгдэнхэй.

Бригадымнай механизаторнууд болон колхознитууд хабарай тарилгые богони болзорто хэжэ дүүргэхын түлөө, мүн уласхоорондын һайндэр—Майн Нэгэнэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон юм. Энэ мүрысөөндэ оролсоһон механизаторнууд нүхэд Захаров, Куленков гэгшэд «ДТ-54» маркын трактороор газар элдүүрилхэ зуураа, үдэр бүриингөө даалгабариие үлүүлэн дүүргэжэ, нүгөө механизаторнуудта ажалай үльгэр жэшээ харуулна.

Саг эртэ гэһээр дээрээ ортобо

...аймагай колхозуудай по... ...дээрэ хабарай полевой хү... ...эхилбэ. МТС-үүдэй трак... ...бригаданууд колхозуудта га... ...тарянай газар дээрэ шииг ...барихын тулада хабарай эр... ...борнойлго хаа хаанагүй эхилээ. ...шье, зарим колхозууд мүнөө ...үрэһэ хүрэнгэ дутуутай ...тарилгада хүсэд хүрэхэ үрэ... ...и тэжэ мэдүүлһэн Ста... ...нэрэмжэтэ колхоз (түрүү... ...Ц. В. Вампилов) үнэн дээ... ...сын болон овёсой үрэһөөр ...байшоо. Овёсойнь үрэһэ... ...дахин сэбэрлэгдэһэнэй ...300 центнерынь тарилгын ...үшөө хүргэгдөөгүй бай... ...центнер овёсойнь үрэ... ...диционно бэшэ байгаа. ...150 центнер, хара тарая... ...центнер, зелёнко болохо ...56 центнер үрэһэн дутуу ...Дутуу үрэһэсэ олохо, ...тухай колхозой правлени ...хэмжээ абангүй, үрэһэ ду... ...даа һууна.

...полевой хүдэлмэриин ...айбашье, энэ колхозой ...стан заһабарилгадаагүй, ...гай зайдан. Тэрэ мүртөө колхоздо хүдэлхэ тракторна бригадые хамһабариин хүнүүдээр бүридүүлээгүй байһаар.

Чапаевай нэрэмжэтэ колхоздо һаяхан колхознигууд ба механизаторнуудай, мүн партийна суглаанууд дээрэ тарилгада бэлэдхэлэй ябаса тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэжэ, элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые зайсуулха шухала хэмжээнүүд абтаһан байна. Тиигэжэ тракторна бригадануудынь хүнүүдээр бүридүүлэгдээ, полевой станнуудынь заһабарилагдажа эхилээ. Гэбэшье, овёсойнь 700 центнер үрэһэн кондиционно бэшэ аад, үшөө һэлгэгдээдүй.

Хоёр жэл удаагуур кукурузын баян ургаса хуряажа, тэрэнэй амта абаһан Чапаевай нэрэмжэтэ колхоз урда жэлнүүдэйнгээ баян дүй дүршэл мартажархёод, үнгэрэгшэ үбэлдөө эмхидхэһэн кукуруза ургуулха комсомольско-залуушуулайнгаа хоёр звеное тараажа, гэшүүдыень ондоо хүдэлмэридэ табиһан байна. Тиимэһээ эндэ кукуруза ургуулха талаар юушье хэгдэнэгүй.

Эдэ колхозууд иигэжэ саг эртэ гэһээр дээрээ ортобо.

Н. Бабушкин.

Депутадууд һунгагшадайнгаа урда тоосоно

Улан-Удын мяха-консервын комбинадай уужам һаруул клуб соо хүн зон хэзээ хэзээнэйхиһээ олон байба. Эндэ комбинадай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон албахаагшад сугларжа, депутадуудайнгаа тоосоое шагнаһан байна.

Трибунада РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат—БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Д. Ц. Цыремпилон гаража үгэ хэлэхэ зуураа, КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон манай республикын ажалшадай хүдөө ажахыгаа саашадань хүгжөөхын түлөө тэмсэжэ байһан тухайнь, мүн республика дотор зургаадахи табанжэлдэ ямар предприяти, комбинадуудай баригдаха тухай суглараашадта дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ.

Удаань БМАССР-эй Верховно Соведэй депутат, комбинадай түрүүшүүлэй нэгэн нүхэр Костеева һунгагшадайнгаа этигэл найдабариие хайшан гэжэ бэелүүлжэ байһан тухайгаа хөөрэбэ.

Сугларагшад өөһэдынгөө һунгаһан депутадуудайнгаа хөөрөө ехэ һонирхолтойгоор шагнаһан ба асуудалнуудтаа тодорхой харюу абаһан байна.

Н. Святогор.

Һү һааха түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ

Мухаршэбэрэй аймагай «Гигант» колхозой малшадай дунда социалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Энэ мүрысөөндэ комсомолецууд, залуушуул ехэ эдэбхитэйгээр оролсоно.

Һаяхан тус колхоздо залуу малшадай суглаан болоожо, социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүд гаргагдаһан байна. Энэ хугасаа соо үнеэн бүриһөө 545 литр һү һааһан залуу һаалишан С. Антонова түрүү һуури эзэлбэ. Мүн һаалишад В. Степанова, П. Родионова, О. Смолина һү һаалгаар һайн үрэ дүн харуулба.

Һү һааха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн залуу һаалишад С. Антонова, П. Родионова, О. Смолина гэгшэдтэ колхозой правлениин ба партийна организациин зүгһөө мүнгэн шан үгтөө.

Комсомольско-залуушуулай фермэ энэ жэлэй түлнүүдые нэгэшье хоролтогүйгөөр эхэһээнь һалгаажа, түлигдэдэггүй байрада түлжүүлжэ байна. Мүн тус фермынхид гүрэндэ һү тушааха һара бүриингөө даалгабариие үлүүлэн дүүргэнэ.

Залуу һаалишад энэ жэлэй хоёрдохи хахад соо һү һааха түсэбөө хоёр дахин үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн социалистическэ уялга абаба.

М. Намсараев.

Фотозурагуудай выставкэ

Хизаар ороноо шэнжэлэлгын рėспубликанска музей КПСС-эй XX съездын материалнуудаар уран гоёор зохёогдоһон фотозурагуудай выставкэ эмхидхэбэ. Эндэ партиин XX съездын материалнуудһаа тоо баримтануудые абажа хэһэн диаграмма, зурагууд, мүн республикынгаа предприяти, хүдөө ажахын зорилгонуудые тайлбарилан харуулһан диаграмманууд бии.

Музей харагшад фотозурагуудай выставкын дэргэдэ үни удаан зогсожо, парти, правительствоар табигдаһан асари ехэ зорилтонуудтай һонирхолтойгоор танилсана.

М. Петухова.

«ПОБЕДА» КОЛХОЗОЙ ҺОНИНУУД

ГЭРНҮҮД БАРИГДАНА

Энэ жэлдэ «Победа» колхоздо ехэхэн барилга хэгдэнэ. Эндэ 2—3 һара соо колхознитуудай байха 3 гэр баригдаа. Мүнөө малай фермэ дээрэ нэгэ культбаза баригдажа дүүрэхэ болоо.

Мүн ойрын һарануудта колхозой правлениин гэр, гахайн байра баригдаха юм. Эдэ барилгануудта хэрэглэгдэхэ модон бэлэдхэгдэнхэй.

РАДИО ОРУУЛАГДАБА

Нёдондо жэлдэ баригдаһан колхознигуудай шэнэ байрануудта һаяхан радио оруулагдаба.

Үдэр бүри радио шагнаха аргатай болоһондоо эндэхи колхознигууд ехэ баярлана.

НАЙМААЛАГШАГҮЙ КИОСК

Малай фермэ дээрэ наймаалагшагүй киоск нээгдэбэ. Урдань дабһа, сай гэхэ мэтые абахын тула колхозой центртэхи магазин ошожо, сагаа гээдэг байгаа һаа, мүнөө эндэхи малшад үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдээр таһалгаряагүй хангагдадаг болоо.

КИНОГОЙ БУДКА БАРИГДАБА

Һаяхан колхозой клубай хажууда киногой будка баригдаа. Мүнөө киноаппаратура энэ будка соо тодхогдоод, кино харуулагдадаг болобо.

Ц-Д. Гармаев.

Закамен.

Сибириин, Казахстанай талын районуудта газарай хүрьһэ хабартаа элдүүрилхэ онсо илгаанууд

Хабартаа газарай хүрьһэнэй шииг нойтоной хатахагүйн тулада тэрэниие бариха гээшэ ехэ удхашанартай. ★ Хабарай борнойлгын һүүлээр шлейфүүдээр гү, али катогоор газарай хүрьһэ жэгдэлхэдэ ехэ һайн. ★ Газарай хүрьһэнэй шииг нойтонһоо тарилга хэхэ нормо дулдыдаха байна.

Хабарай полевой хүдэлмэри үнгэргэхэдөө энэ статья соо хэлэгдэһэн гол шухала заабаринуудые манай республикын колхозууд, МТС-үүд болон совхозууд хараадаа абалсаха ёһотой.

Энэ статья «Сельское хозяйство» газетэһээ абажа толилогдобо.

Ороо̃һо тарая ехээр ургуулдаг манай ороной зуун районуудта (Хойто Казахстан, Баруун Сибирь, Алтайн тала) зунай түрүүшын хахадта сагай уларил хододоо шахуу хуурайшаг байдаг гээшэ. Жэшээнь, 1955 ондо тиимэ байгаа. Иимэ жэлнүүдтэ, мүн шииг нойтотойшье жэлнүүдтэ газарай хүрьһэнэй илангаяа газарай хахалагдадаг гүнзэгыдэ шииг нойтые хиидэ дэгдээнгүй бариха, хүдөө ажахын культурануудые ургуулгада тэрэниие хүсэдөөр хэрэглэхые оролдохо шухала. Ургамалай үндэһэлхэ ба асатажа колосой бии болоожо эхилхэ үе июнь һара—хабарай шэниисын ургаха, хүгжэхэ эгээн шухала үе болоно. Ургамалай үндэһэлэн ургажа байха үедэ колосууд бии болоожо эхилдэг, хэдэ хэдэн асанууд нэмэжэ ургадаг байна, энэнь илангаяа шухалань юм. Хоёрдохи үндэһэнүүд (хэдэн тээшээ гараһан) хабарай шэниисын саашадаа ургаха хэрэгтэ шиидхэхы удхашанартай. Эгээл энэ үедэ ургамалнуудай үндэһэнүүдэй хайша хайшаа ургажа, һалаатажа байха үедэ тэндэнь гү, али тэрэ шадарынь газарай хахалагдадаг гүнзэгыдэ ургамалда хүрэхөөр шииг нойтон элбэг байха ёһотой. Энэмнай тон шухалань болоно.

Алтайска хизаарай «Шипуновский» гэжэ тарянай совхоздо нёдондо жэл иимэ туршалга хэгдээ һэн гэбэл: июниин 7-до хабарай шэниисын үндэһэлжэ байха үедэ ба газарай хүрьһэ хахалдаг гүнзэгыдэ ургамалай үндэһэнүүдэй хэдэн тээшээ гаража байхада шииг нойтоной хатаад байһаниинь тон элеэр тодорхойлогдоод байхадань уһалалга хэгдээ һэн. Тиихэдэ ургамалай ряд хоорондуурхи шоройе зурылган дабирхайдаһан саарһаар хушаһан байгаа. Июниин 17-до хахалһан газарай дээдэ талынь шоройн шииг нойтые хэмжээд үзөө һэн. Тиигэн гэһээнь туршалгын газарта 2—4 сантиметр гүнзэгыдэ 4 процент шахуу, 4—6 сантиметр гүнзэгыдэ—6 процентһээ үлүү шииг нойтон байгаа. Тиихэдэ туршалгын нүгөө участогуудта газарай хүрьһэнэй эды шэнээн гүнзэгыдэ шииг нойтон огтолон байбагүй.

Июлиин нэгэн багта туршалгын газарта хоёрдохи үндэһэнүүд нилээдгүй олоор асатан гаража, нүгөө участогайнгаа ургамалнуудһаа 7 сантиметр үндэрөөр ургаад байгаа. Биологическа ургаса гаргажа үзэхэдэ (гектар бүхэндэ тоолоходо), нэгэ туршалгада хабарай шэниисын 8,1 центнер ургасын гарахада нэмэжэ уһалһанай ашаар 3,7 центнер ургаса ехээр абтаа. Тиихэдэ нүгөө туршалгадань 10,4 центнер ургасын абтахада 5,9 центнер ургаса нэмэжэ абтаа. Ондоогоор хэлэхэдэ, газарай хахалагдадаг хүрьһэнэй дээдэ талынь шоройе уһалхада ургаса дунда зэргээр 50 процент нэмэхэ байба. Хабарай шэниисын үндэһэлжэ байха үедэ газарай хахалагдадаг хүрьһэнэй дээдэ талынь шоройе шииггэй байлгаха гээшэ айхабтар ехэ удхашанартай гэжэ энэ дүй дүршэл харуулна.

Газарай хахалагдадаг хүрьһэнэй шииг нойто хайшан гэжэ бариха ушартайб? Газарай хүрьһэнэй шииг нойтые бариха эгээн түрүүшын хэмжээ-ябуулга хадаа борнойлго гэжэ тон зүйтэйгөөр тоологдоно. Гэхэтэй хамта, газарай хүрьһэ урбуулан, тиигэжэ шииг нойтоной дээшээ гаража дэгдэхые болюулжа, тэрэниие хэрэггүйдэ һалгахагүйн тулада хамгаалдагшье һаа, борнойлго гээшэмнай энээнтэй хамта газарай хүрьһэнэй шоройень урбуулаад тэгшэлэнгүй орхидог хэмжээн мүн гээшэ. Тиимэһээ хахалагдаһан газарай дээдэ талын шорой түргэнөөр хатаха болоно. Хэрбээ тон тэгшэ газарай нюруус 100 процент гэжэ хараа һаа, газарай хүрьһэнэйнь тэрээнһээ үндэр байха гэбэл: борнойлһоной һүүлээр 40—50 процент, дискэтэй сеялкээр дээгүүрь ябуулһанай һүүлээр—27—30, шлейфээр даруулһанай һүүлээр—13—14 катогоор жэгдэлһэнэй һүүлээр 5—9 процент болодог гэжэ манай хэмжэлгэ харуулаа.

1955 ондо «Шипуновский» гэжэ тарянай совхозой газарай хүрьһэнэй шииг нойтые хэмжэхэдээ 1955 ондо борнойлогдоһон ба шлейфээр элдүүрилээд, майн 9-дэ кукуруза тариһан полиинь шииг нойтон иимэ байгаа гэбэл:

Ямар элдүүрилгэ хэгдээб	Гүнзэгынь сантиметрээр 4—6	6—8	8—10
Майн 9-дэ газарай хүрьһэнэй шииг нойтон иимэ байгаа (процентээр)	12,9	13,5	15,0
Июниинь 3-да газарай хүрьһэнэй шииг нойтон иимэ байгаа (процентээр):			
борнойлгын һүүлээр	3,9	11,7	11,7
Борнойлгын ба шлейфээржэгдэлһэнэй һүүлээр	9,7	12,8	13,5

Шлейфээр жэгдэлһэн газарта ургамалай үндэһэнүүдэй хэдэн тээшээ гаража байхада газарай хүрьһэнэй дээдэ талын шииг нойтон бүхэли һара соо баригдана гэжэ энэ таблица дээрэһээ харагдана.

Гандуушаг жэлдэ модон катогоор газарай хүрьһэ тэгшэлхэдэ хүрьһэнэй дээдэ талын шииг нойтон баригдадаг гэжэ шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай олон туршалганууд харуулаа. Энэ юундэ иигэнэб гэхэдэ, газарай хүрьһэнэй дээрэхи шоройе тэгшэлхэдэ 3—4 сантиметр гүнзэгыдэ тэрэ нигтардаг байна.

Тиимэһээ газарай хүрьһэндэ шииг нойто барихын тулада хабар эртын борнойлго хэхэдээ тэрэнэй һүүлээр газарай шоройе тэгшэлхэ зорилгоор волокушо-шлейфүүдые гү, али катогуудые ябуулха хэрэгтэй.

Волокушо-шлейф гээшые иигэжэ хэхэ: 180 сантиметр утатай (24 рядна сеялкын үргэнэй хахадай хэмжээтэй) хоёр гү, али гурбан модонуудые метр утатай түмэрнүүдээр зэргэлүүлэн холбожо, хоёр зэмсэгүүдые хэхэ, тэрэ холбоһон түмэрэй хоорондохи зай 10х10 сантиметр байха ёһотой. Модон бүхэниинь 10—12 килограмм татадаг юм. Борнойн, культиваторай гү, али сеялкын хойноһоо энэ зэмсэгүүдые шагтагалхадаа газар элдүүрилдэг зэмсэгүүдэй ябаһан тээшэ бэшэ, харин хүндэлөөшэнь ябуулха ёһотой. Эдэ зэмсэгүүд тракторай зүдхэхэдэ нэгэ бага хүндэ болгодог, тиигээд хахалагдаһан газарай шоройень айхабтар һайнаар тэгшэлдэг байна.

Һайнаар мүлигдэһэн 30—40 сантиметр тухай болохо түхэреэн бүрэмшөөгөөр хэһэн хоёр модон катогуудые хахалһан газар дээгүүр ябуулхада шоройень мүн лэ һайнаар жэгдэлдэг байна.

Хабарай шэниисын ургаха шадалые һайжаруулха хэрэгтэ үрэһэ тариха арга ехэ удхашанартай байдаг. Туршалгын доро харуулагдаһан иимэ баримтанууд энээниие харуулна: сошнигуудай хойноһоо шорой тэгшэлжэ ябадаг бишыхан сахаригуудтай сеялкэнүүдээр үрэһые тарихада, тэрэнэй ургаха шадалынь 55 процент, иимэ сахаригуудгүй сеялкэнүүдээр тарихада 44 процент, сеялкын хойноһоо модон каток ябуулжа үрэһые тарихада 58 процент, сеялкын хойноһоо шлейф ябуулалсажа **тарихада 64 процент болодог юм.**

Энэ тоо баримтанууд дээрэһээ харахада, каток болон шлейф хэрэглэлсэхэдэ үрэһэнэй ургаха шадал эли бодо дээшэлдэг байна. Шлейф болон катогуудгүйгөөр тарилга хэхэдээшье сошнигуудай хойноһоо шорой тэгшэлжэ ябадаг сахаригуудые хүсэд байлгахын, һайнаар хүдэлгэхын түлөө ехэ наринаар хаража байха хэрэгтэй, юуб гэхэдэ иимэ сахаригуудгүйгөөр тарилга хэхэдэ үрэһэн муугаар таригдажа, тэрэнэй 20 процентнь ургадаггүй гэжэ эдэ баримтанууд мүн тодорхойлон харуулна.

Мүн нормынь ехэ болгожо тарилга хээд, шлейфүүдээр шоройень жэгдэлһэнэй эсэстэ ехэ үдхэнөөр ургаһан тарян гандуушаг жэлнүүдтэ ургасада ехэ нэмэри үгэншьегүй байжа болохо, 1955 ондо манай туршалганууд иимэ байгаа һэн. Энэ туршалгын участогта нэгэ квадратна метр бүхэндэ 210 ургамалай гараһан газарта гектар бүриин эгээн ехэнь 11,2 центнер хабарай шэниисэ абтаа һэн. Үрэһэнэй ургаха шадалые дээрэ харуулагдаһанай ёһоор 1955 ондо хабарай шэниисэ тариха нормые (гектар бүхэндэ 150 килограммые) юрын аргаар тарихадаа 125 килограмм болотор, шлейфтэйгээр тарихадаа 115 килограмм болотор бага болгохо ёһотой байгаа.

Юрэнхыдөө культура бүхэниие ондо ондоо жэлнүүдтэ, ондо ондоо полинуудта үрэһэ тариха нормые аб адляар хэрэглэжэ болохогүй ха юм. Тарилга хэхэ үедэ газарай хүрьһэндэхи шииг нойтоной хэды шэнээн байһаниие хараадаа заатагүй абалсаха ёһотой. 1955 ондо хабарай шэниисын 210 ургамал газарай хүрьһэнэй метр гүнзэгыдэ 150 миллиметр шииг нойтотой байгаа гэжэ манай мэдээн харуулаа һэн. Алтай шадарай хара шоройтой юрын газарта хабартаа 90 сантиметр гүнзэгытэйгөөр норо̃һон байхадаа иимэ шииг нойтотой байдаг юм. Тиимэһээ газарай хүрьһэнэй эгээл иимээр нороһон байгаа һаань, гектар бүхэндэ үрэһэ тариха нормо 125 килограммаар тодорхойлоод, дээрэ заагдагшада орходоо хабартаа газарай хүрьһэнэй 10 сантиметр гүнзэгыгөөр гү, али гүйхэнөөр нороо һаань, тариха нормоёо 12—15 килограммаар ехэдхэхэ гү, али багадхаха хэрэгтэй. Хэрбээ хабарай тарилга хэжэ байха үедэ бороогой (илангаяа май, июнь һаранuудта) ехээр орохо гэжэ уридшалан тодорхойлоо хадань, үрэһэ тариха нормо гектар бүхэндэ 10—15 килограммаар ехэдхэгдэжэ болохо, үгышье һаа гандуушаг зун болохоор хүлеэгдээ хадань энээниие нэгэ бага багадхажа болоно.

Тарилгые дан үдхэрүүлжэ яашье болохогүй, юуб гэхэдэ, гандуу сагай болоходо колосуудай, тарянай бии болон хүгжэхэ хэрэгтэ ехэ һаалта болодог байна. Тиимэһээ полинуудай захада тарилгын агрегадуудай эрьелдэхэ газарнуудта үндэр гадаһануудые зоожо тэмдэглэхэ, энэ газарнуудта эрьелдэхэдээ таридаг аппарадуудаа заатагүй хаажа болюулхын тулада наринаар хараха шухала.

«Шипуновский» гэжэ тарянай совхоздо манай хэһэн туршалгануудай тодорхойлһоной ёһоор, пропашной культурануудые тарихадаа шлейфээр шорой тэгшэлүүлэнхаар катогоор ряд хоорондынь шорой тэгшэлүүлээ һаа һураггүй дээрэ. Иимэ туршалгануудай нэгэндэнь шоройень тэгшэлэнгүйгөөр таригдаһан кукуруза гектар бүриин 37,8 центнер эшэ набша үгөө, тиихэдэ рядуудайнь шоройе тэгшэлһэн газарта таригдаһан кукуруза гектар бүриин 73,5 центнер эшэ набшаһа үгөө (энэ культурые тарихын тулада тааруулагдаһан юрын тарянай сеялкээр таригдаһан; рядуудай шоройе катогоор тэгшэлхэдэ сошник бүхэнэй хойноһоо бишыхан сахариг каток ябуулагдаа һэн).

Рядуудай шоройе катогоор жэгдэлхэдэ тарилгын түрүүшын үдэрһөө эхилээд һүүлшын үдэр болотор тон һайн аша туһатай байһанаа харуулаа. Энэ хэмжээе пропашной бүхы культурануудые тарихадаа хэрэглэхэ шухала, тиихэдээ тэрэнэй һүүлээр шлейфээр шорой жэгдэлэлгэтэй зохилдуулан хэрэглэхэ хэрэгтэй.

Газарай хүрьһэнэй хахалагдадаг гүнзэгыдэ шииг нойтые али болохо аргаар бариха хэрэгтэй. Намартаа хахалагдангүй орхигдоһон солоомын узуур газарай хүрьһэнэй шииг нойто хатаангүй баридаг һайн арга юм. 1955 ондо «Шипуновский» гэжэ тарянай совхоздо солоомын узууртай поли дээрэ 5 сантиметр гүнзэгыдэ 17 процент, 5—10 сантиметр гүнзэгыдэ 16 процент шииг нойтоной байхада сэбэр парай эды шэнээн гүнзэгыдэ миин 10 ба 14 процент шииг нойтон байгаа. Эгээл иимэһээ намартаа хахалагдангүй орхигдоһон солоомын узуурые гандуушаг хабар байгаа һаань, шаблаатай зэмсэгүүдээр ехэ гүнзэгыгөөр хахалалтагүй гээшэ. Шаблаануудыень урид абаад, дискэтэй гү, али лемегүүдтэй зэмсэгүүдээр элдүүрилхэдэ дээрэ байдаг. Буртаг ногоонтой тэмсэхэ гээ һаа, отолдог зэмсэгтэй гү, али хутагатай культиваторнуудые хэрэглэхэдэ болохо.

Газарай хүрьһые элдүүрилхэ бүхы хүдэлмэри ябуулжа, хабарай тарилгые үнгэргэжэ байхадаа гол түлэб иимэ хоёр заабариие хүтэлбэри болгон бэелүүлхэ шухала: шадаал һаа газарай хүрьһые багаар урбуулха, шлейфүүд болон катогуудаар хүрьһэнэй шоройе тэгшэлжэ, шииг нойтые һайнаар барихын түлөө оролдохо хэрэгтэй.

С. ДОЛГОВ, хүдөө ажахын наукануудай доктор.

Культурын хүдэлмэрилэгшэдэй семинар

Һаяхан Кабанскын аймагай центртэ культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй 3 үдэрэй семинар болобо.

Партиин XX съездын шиидхэбэринүүд ба аймагай культурын хүдэлмэрилэгшэдэй зорилгонууд тухай элидхэл партиин айкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша нүхэр Попков хэһэн байна. Семинарта хабаадагшадта, мүн уласхоорондын байдал тухай лекци уншагдаһан юм. Гал түймэртэй тэмсэхэ тухай, шүдэнэй үбшэн ба шүдөө гамнаха тухай хөөрэлдөөнүүдые милициин аймагай таһагай хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Соловьев, врач Маслова гэгшэд хэһэн байна.

Библиотекэнүүдые даагшанар Брянская, Миссерова гэгшэд хүдэлмэридөө харуулан ойлгуулха агитациин зүйлнүүдые хайшан гээд хэрэглэдэг тухайгаа, клубуудые даагшанар Бурлаков, Устьянцева ажалайнгаа дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгэһэн байна.

В. Баторов.

Үнеэн бүриһөө үдэртөө 8—10 литр һү һаахабди

Малшадай аймагай зүблөөн колхоздо болобо

Апрелиин 16-най үглөөгүүр Иволгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой клубай хажуугаар хүн зон олон байба. Гармониин, баянай һайхан дуун, залуушуулай хүхюу энеэлдээн, тэдэнэй согтой дорюунаар хөөрэлдэхэнь холо хүрэтэр дуулдана. Ямар һайндэр боложо байнаб тэжэ һанамаар байгаа һэн. Зүгөөр һайндэршье бэшэ, харин суглаан болохоёо байба.

Иволгын МТС-эй харьяата колхозуудай һүнэй-товарна фермэнүүдэй олонхи һаалишадынь залуу басагад юм. Партиингаа уряалаар зүрхэнэйнгөө зоригоор малажал дээрэ хүдэлмэрилхэеэ ошоһон тэдэ залуушуул мүнөө эндэ суглараад, ажал хүдэлмэри, дүй дүршэл тухайгаа хөөрэлдэхэнь бшуу.

Уданшьегүй клуб соо Иволгын МТС-эй харьяата колхозой һаалишадай, тугалшадай, мал адуулагшадай, зооветеринарна мэргэжэлтэдэй зүблөөн эхилбэ. Партиин айкомой секретарь нүхэр Эрдынеев зүблөөе нээгээд, һүүлээрнь Маленковой нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Бурковта** үгэ үгэбэ. Колхозойнгоо хүдэлмэри, түрүүшүүлэй дүй дүршэл тухай тэрэ хөөрэжэ үгэбэ.

Маленковой нэрэмжэтэ колхоз МТС-эйнгээ харьяата түрүү колхозуудай нэгэниинь юм. Илангаяа һүүлшын хоёр жэлэй туршада колхозой ажахы һайжараа. 1954 ондо үнеэн бүриһөө 700-гаад литр һүн һаагдаһан һаа, 1955 ондо 1427 литр һаагдаа. Ажахыһаа ородог олзо доходой ехэ болоходо, гэшүүдэйнь ажана байдалшье һайжарһан байна. Энээнэй ашаар ажалай эмхидхэл, журам нилээд һайжараа.

Шагнажа һууһан һаалишад, малшад энэ колхозой ажахы, тэрэнэй олзо доход тухай, илангаяа һаалишад үнеэдһээ сүүдхэдээ хэды литр һү һаанаб, малажалда олоһон ажалта үдэр бүхэн хэды шэнээн олзотойб гэһэн асуудалнуудаар һонирхоно. Гадна, хэһэн хүдэлмэриин түлөө эндэхи һаалишад хэр урмашуулагданаб гэжэ тэрэшэлэн эгээлэй һаалишад ехээр һонирхоно.

Һүүлээрнь зүблөөндэ хабаадагшад Маленковой нэрэмжэтэ колхозой һүнэй-товарна фермэ ошожо, малыень, байрануудыень хараһан, һаалишадтай хөөрэлдэһэн байна. Нэн түрүүн колхозой һүнэй-товарна фермын (даагшань Ф. И. Титов) нютагай үүлтэрэй үнеэдые хараба. Тэндэ колхозой түрүү һаалишад Могилевская, Буркова, Мергинева гэгшэдтэй зүблөөндэ хабаадагшад хөөрэлдэнэ. Мүнөө энэ фермэдэ үнеэдэй тугаллаха тусхай байра бии болгогдоо. Тэндэ колхозой шадамар һаалишан В. Д. Буркова болон хэды тугалшад үнеэдые түрүүлнэ, нарай тугалнуудые 15—20 хоноторнь харууһална.

Айлшад колхозой энэ фермэдэхи дутуу дунданууды баһал харалсаа. Жэшээлхэдэ, фермын бүлэг үнеэд шииг нойтотой, харанхы, ехээр хуушарһан дал соо уянда байна.

Зүблөөндэ хабаадаһан һаалишад, мал адуулагшад, мэргэжэлтэд малай шэнэ байрануудые хараһан байна, һаалишад илангаяа тугалай шэнэ байрые ехээр һонирхоо. Юуб гэхэдэ, тугалнууд һара һараараа ондо ондоо таһалгануудта байлгагдана. Гадна, тугалай байра дотор сэбэр, һаруул, хуурай. Энээниие һаалишад ехэл һайшаана.

Һүүлээрнь сугларагшад колхозой гахайн фермэдэ ошобо. Фермые даагша Житихин гахайшадайнгаа дүй дүршэл тухай бултанда хөөрэжэ, байра байдалаа харуулба. «III пятилетка» колхозой комплексно бригадын бригадир нүхэр Акулов гахайнуудые хаража ябахадаа фермые даагша нүхэр Житихинтэй удаахан хөөрэлдэһэнэйнгөө һүүлээр азарга гахайнуудые андалдаха тухай хэлсэбэ.

Колхозой һүнэй-товарна, гахайн фермэнүүдые хараһанайнгаа һүүлээр зүблөөндэ хабаадагшад клуб соо сугларжа, хараһан үзэһэн тухайгаа, саашадаа хайшан гэжэ һү ехээр һаадаг болохо тухайгаа хөөрэлдэһэн байна. Эндэ Иволгын МТС-эй главна зоотехник нүхэр **Денисенко** һү һаалгаар хахад жэлэй дүнгүүд, саашанхи зорилгонууд тушаа элидхэл хэбэ. Һүүлээрнь Рязанска область, Ставропольско хизаарай һаалишадай, мал адуулагшадай дүй дүршэл тухай партиин Иволгын айкомой секретарь нүхэр **Петровой** хөөрөөе сугларагшад анхаралтайгаар шагнаад, удаань олон асуудал һураһан байна. Һүүлээрнь элидхэлнүүд тушаа үгэ хэлэлгэн болобо.

—Манай фермэ ажахын энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 1700 литр һү һааха уялгатай. Теэд хахад жэлэй туршада оройдоо 543 литр һү һаагаабди,—гэжэ Маленковой нэрэмжэтэ колхозой һаалишан **В. Д. Буркова** хэлэнэ. — Уялгаяа сүм дүүргэхэ зорилгоор үнеэн бүриһөө үдэр бүхэндэ 8 килограмм һү һаахын түлөө мүнөөнһөө оролдожо захалаабди. Зарим һаалишаднай хаа яа энэ хэмые үлүүлнэ. Гадна, зунай үедэ үнеэдээ аргагүй һайнаар бэлшээхын, уһаар, ногоон тэжээлээр дутаахагүйн тулада кукуруза, хара таряа, зелёнко тарихабди.

Эндэ хэлэгдэһэнэй ёһоор Рязанска областиин һаалишад жэлтэй 2—3 тугал абаад, тэдэнээ гунжан болоторынь тэжээгээд, һүүлээрнь өөһэдынгөө һааха үнеэд болгоно ха юм. Иимэ гурим манай эндэ тогтообол һайн байгаа. Юундэб гэхэдэ, мүнөө бидэнэр тугалнуудые 20-ёод хоногтой болоторынь өөһэдөө тэнжээгээд, тугалшанда үгэнэбди. Тиин тугалшан тэрэ тугалые 6 һаратай болотор тэнжээмсээрээ һубай малай гүүртэдэ тушаана. Хэрбээ һаалишадай, тугалшадай харууһалха үедэ тугал тобир тарган байбашье, саашадаа, залуу малай гүүртэдэ һайн харууһагүй байһанһаа боложо турана, зүдэрнэ. Гадна, намар табиһан тугалнай хойто хабарынь һөөргөө маанадтаа ерэхэдээ хүнэй харашагүй, үргүүлшэһэн шахуу байдаг. Теэд иимэ хашарагһаа ямар мүртэй үнеэн болохоб даа, бодоод үзыт! Эмэ тугалые багаһаань хойшо һаалишадай тэнжээжэ үнеэн болгохо гээшэ тон зүйтэй гэжэ һанамаар. Тиихэдэ тугалшад тугалнуудые жэлтэй болоторынь харууһалха болоно. Энээнэй һүүлээр тугал һаалишанда үгтэхэ ёһотой.

Үнеэн бүриһөө 2200 литр һү һааха уялгаяа яабашье дүүргэхэб гэжэ үгэеэ үгэнэб.

Сталинай нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша **Дабаев** мал адуулагшын зорилго, хэхэ ажал, тэрэнэй түлөөһэн тухай тогтобо. «Илангаяа бэлшээриие зүбөөр хэрэглэхэ, намартаа малые таргалуулха шухала. Шадажа адуулаад байбал, малай ашаг шэмэнь доошолхогүй. Жэшээлхэдэ, намар мални таргалжа үнгэрэгшэ үбэлжэлгын үедэ нэгэшье үргүүлээгүй, үхөөгүй. Тиихэдэ Маленковой нэрэмжэтэ колхозой фермэдэ харууһанһаа муудаһан мал үгы хаш. Малынь харахада яһала һайн. Эдэнэртэл адляар малаа харууһалха ёһотойбди»—гэжэ нүхэр Дабаев мал адуулагшадые уряална.

Үнгэрэгшэ 6 һарын туршада үнеэн бүриһөө 675 литр һү һааһан һаалишан нүхэр **Могилевская** (Маленковой нэрэмжэтэ колхоз) иигэжэ хэлээ:—ойрын 2—3 жэлэй туршада хоёр дахин ехэ һү һаадаг болохо аргатайбди гэжэ хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаһан КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалга дотор хэлэгдэнэ. Би ажахын энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 1600 литр һү һааха уялгатайб. Тэрэнээ дүүргэхын тулада үдэр бүри үнеэн бүриһөө доодо захынь 8 литр һү һаахын түлөө оролдожо захалааб. Гэбэшье, ажалнай механизацилагданагүй, хуушанайхяараал хүдэлнэбди. Колхозой правлени энэ талаар саашадаа хэмжээ абаха ёһотой.

Булганинай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан **Загузина**, Маленковой нэрэмжэтэ колхозой МТФ-е даагша **Титов**, «Коминтерн» колхозой һаалишан **Гомбоева** гэгшэд абаһан уялгануудаа заабол бэелүүлхэ, фермын тоо бүридхэлые һайжаруулха, ажалай журам бэхижүүлхэ тухай хэлээ.

КПСС-эй обкомой хүдөө ажахыч таһагые даагшын орлогшо нүхэр **Дорофеев**, КПСС-эй Иволгын айкомой секретарь **Эрдынеев** гэгшэд зүблөөн дээрэ үгэ хэлээ.

Зүблөөндэ хабаадагшад иимэ уялгануудые абаа:

Ажахын энэ жэлдэ нёдондоной хидо орходоо һү һаалгаяа 50 процентһээ доошо бэшээр ехэдхэхэ. Тиин һү һаалтые хоёр дахин дээшэлүүлхэ тухай зургаадахи табанжэлэй даалгабариие 1956—1957 онуудай ажахын жэлдэ бэелүүлхэ.

Энэ оной майн 1-һээ эхилжэ, үнеэн бүриһөө 8—10 килограмм һү үдэр бүри һаадаг болохо.

100 толгой үнеэнһээ 80-һаа үсөөн бэшэ тугал абаха. Түл абалгые амжалтатайгаар дүүргэхэ, абаһан түлнүүдээ бүрин бүтэнөөр түлжүүлхэ.

Эбэртэ бодо малые бэлшээн таргалуулха хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэхэ, зунай бэлшээриин үедэ малай толгой бүриин шэгнүүрые 80 килограммһаа доошо бэшээр нэмээхэ.

Фермэ шадарай участогуудта тэжээлэй культурануудые һаалишадай, мал адуулагшадай хүсөөр тарижа ургуулха.

Продукци абалгада хүсэ зөөри гаргашые багадхаха, тэрэ тоодо центнер һүнэй өөрынь үные 20 процентһээ бага бэшээр химдаруулха. Ажалай журам бэхижүүлхэ.

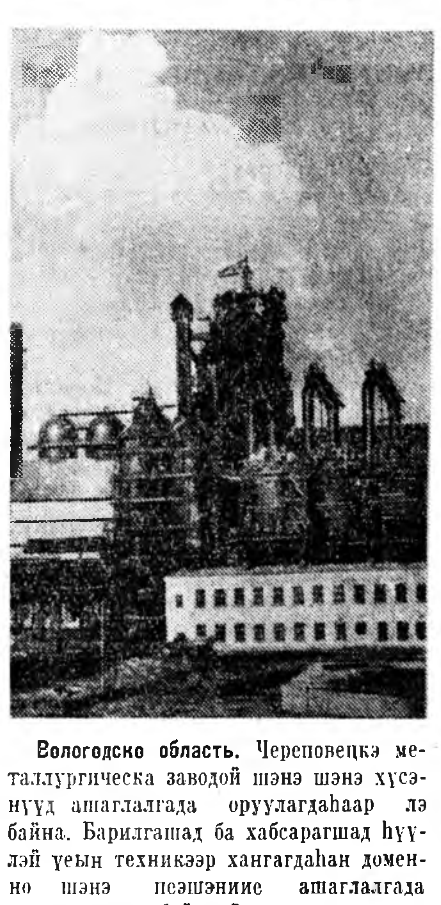

Вологодско область. Череповецкэ металлургическа заводой шэнэ шэнэ хүсэнүүд ашаглалгада оруулагдаһаар лэ байна. Барилгашад ба хабсаргашад һүүлэй үеын техникээр хангагдаһан доменно шэнэ пэшэниие ашаглалгада оруулха гэжэ байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хоёрдохи доменно шэнэ пэшэн.

ТАСС-эй фотохронико.

Һурагшад зүжэг табина

Мүнөө республикымнай колхозникууд клубтаа сугларжа, кино, концерт, наада хаража, сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэдэг заншалтай болонхой. Тэдэнэй иимэ эрилтые хангаха тушаа ехэ анхарал табигдана. Энэ хэрэгтэ культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдһөө гадна элдэб эмхи зургаануудай коллективүүд, һургуулинууд хабаадалсана.

Жэшээлхэдэ, колхозникуудай культурна эрилтые хангалгада Кударын аймагай долоон жэлэй һургуулиин һурагшад ехэ эдэбхитэйгээр хандадаг юм. Тэдэнэр шефтээ абаһан Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоздоо саг үргэлжэ концерт, наада харуулжа байхаһаа гадна, Ждановай, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай гэшүүдые энэ талаар хангана.

Һаяхан тэдэнэр Ч-Н. Гениновэй «Булхай» гэжэ зүжэг найруулан табяад, эдэ гурбан колхозуудта харуулжа, колхозникуудые һонирхуулаа.

Мүнөө һурагшадай коллектив Батажабайн «Шодой» гэжэ зүжэг бэлэдхэжэ байна. Энэ зүжэгөө хабарай тарилгын үедэ колхозникуудта харуулха. **Э. Ранжуров.**

Шэнэ гэрнүүд баригдана

Түнхэнэй аймагай Кыренэй МТС-эй механизаторнууд, мүн «Путь Ленина» колхозой гэшүүд гэрнүүдые олоор барижа эхилбэ. Эдэнэрэй олонхинь гүрэнһөө мүнгэ уриһаар абажа, гэрнүүдые барина. Барилгын бригадын гэшүүд П. Зурбаков, О. Якшеев, И. Метляев, Д. Гаськов болон бусад барилга дээрэ һайнаар хүдэлмэринэ.

Жэлэй дүүрэтэр Жэмһэг нютагта хорёод гаран гэр баригдажа дүүргэгдэхэ.

Б. Бирбаев.

Культурна харилсаа холбоон тухай Советско-монгольско хэлсээн тушаа
КОММЮНИКЕ

Советскэ ба. Монгольско правительствонуудай делегациин хоорондо хани ёһоной ба үгэеэ гүйсэд ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн хэлсээнүүдэй ашаар Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай болон Монголой Арадай Республикын хоорондо культурна харилсаа холбоон тухай Хэлсээндэ 1956 оной апрелиин 24-дэ Москвада гар табигдаһан байна.

СССР-эй ба МНР-эй хоорондо культурна харилсаа саашаданъ бүхы талаарнь хүгжөөхэ ба бэхижүүлхэ, культурын, наукын, литературын, искусствын, гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалха, физкультура ба спорт гэхэ мэтээр дүй дүршэлөө болон амжалтануудаа үргэнөөр андалдан абалсаха гэжэ энэ Хэлсээн соо хараалагдана.

ССР Союзай правительствын түлөөлэлгөөр СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй Министрын орлогшо Н. Т. Федоренко, Монголой Арадай Республикын правительствын түлөөлэлгөөр—МНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй Министрын орлогшо Н. Идамжаб Хэлсээндэ гар табяа.

Хэлсээндэ гар табилгын бо[...] советскэ талаһаа—СССР-эй к[...] рын Министерствын коллеги[...] шүүн Г. А. Орвид, ВОКС-ын [...] лениин түрүүлэгшын орлогшо [...] Калишьян, СССР-эй МИД-эй [...] невосточно таһагые даагша [...] Курдюков, СССР-эй МИД-эй [...] ворно-Эрхын таһагые даагша [...] Тункин, ВОКС-ын восточно [...] лениин начальник Н. Г. Е[...] СССР-эй культурын Министе[...] гадаадын харилсаанай управ[...] начальнигай орлогшо А. А. С[...] мүн СССР-эй гадаадын хэрэ[...] Министерствын, СССР-эй кул[...] Министерствын ба ВОКС-ын [...] хүдэлмэрилэгшэд; монголой [...] һаа— МНР-эй хэрэгүүдээр С[...] байдаг Этигэмжэтэ, Л. Тойбо. [...] эй МИД-эй коллегиин гэшүүн Д[...] рэндорж, МНР-һээ СССР-тэ [...] Посольствын советник Д. [...] жаб, МНР-һээ СССР-тэ бай[...] сольствын нэгэдэхи секрета[...] Б. Дорволжин, Г. Вандан ба [...] һээ СССР-тэ байдаг Посол[...] бусад хүдэлмэрилэгшэд байл[...]

Румынска Арадай Республик[...] Национальна Агууехэ суглаан[...] делегаци Москваһаа мордоб[...]

СССР-эй Верховно Соведэй уряалаар Советскэ Союзда ерэһэн Румынска Арадай Республикын Национальна Агууехэ суглаанай делегаци Кишинёвоор дайраад Эхэ орондоо ошохоор апрелиин 24-дэ Москваһаа мордобо. Национальна Агууехэ суглаанай Түрүүлэгшэ Константин Пырвулеску делегациие толгойлно.

Румынска Арадай Республикын, Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудаар гоёогдоһон Внуковска аэродром дээрэ делегациие иимэ хүнүүд үдэшөө: СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ А. П. Волков, СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. Е. Авхимович, СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй хуулита ёһоной дурадхал оруулгын Комиссиин Түрүүлэгшэ М. А. Гедвилас, СССР-эй Дээдэ һургуулинуудай министр В. П. Елютин, СССР-эй Нефтяной промышленностиин министр М. А. Евсеенко, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретариин орлогшо А. Ф. Горкин, СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд Г. И. Воронов, Ф. Ю. Беляускас, С. А. Скачков, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат С. П. Битюков, КПСС-эй МК-гэй секретарь А. И. Горчаков, ажалшадай депутадуудай Московско городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо А. Г. Зайцев, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй канцеляриин начальник Н. К. Козлов, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Протоколой начальник Г. И. Фомин, Москвагай олониитын түлөөлэгшэд, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министерств[...] рюусалгата хүдэлмэрилэгшэд.

Румынска Арадай Республик[...] сольствын хүдэлмэрилэгшэд [...] циие мүн лэ үдэшэлсөө.

Делегациие толгойлогшо К[...] тин Пырвулеску ниидэхынгэ[...] тээ аэродром дээрэ үгэ хэлэхэ[...] иигэжэ хэлээ:

— Хүндэтэ нүхэд, ханинар!

СССР-эй Верховно Соведэ[...] лаар Советскэ Союз ерэһэн Р[...] ска Арадай Республикын Н[...] нальна Агууехэ суглаанай деп[...] дай делегаци олон тоото г[...] даар, заводууд болон колхоз[...] культурын эмхи зургаанууда[...] ба неделиин турша соо ябажа [...] скэ хүнүүдтэй холбоо барис[...] гуулха арга боломжотой бай[...]

Советскэ ажалшад амгалан [...] ажал хүдэлмэри эрхилнэ гэж[...] нэр хаа хаанагүй хараабди. [...] үедэ немецкэ булимтарагшада[...] даргаагдаһан арадайнгаа [...] эдэнэр богонихон болзор соо [...] бодхоогоо. Тэрээнһээ гадна, С[...] хүнүүд эсэшэ сусашагүйгөөр а[...] жа, өөрынгөө орониие дайнай [...] да орходоо бүри ехээр һалба[...] даруулаа. КПСС-эй XX съезд[...] раалһан коммунизм байгуулха[...] ехэ зорилгонуудые хэрэг дээрэ[...] лүүлхын түлөө советскэ арад [...] хүсэ шадалаа элсүүлжэ бай[...] бидэнэр хаа хаанагүй хараһа[...] набди.

Советскэ арад эб найра[...] ехээр хүсэнэ, арадуудай хоо[...] амгалан ёһоор зэргэ оршохо [...] кые бэелүүлхын түлөө тэм[...] КПСС-эй ЦК болон Советскэ [...] тельствоя тойрон нягтаар ж[...] гэжэ бидэнэр этигээбди. Мани[...] ёһоор хүлеэн абаһандань [...] ехээр баясаабди. Манай ара[...] хоорондо хани барисаа болон [...] сан ажаллалгые бэхижүүлхэ [...] Советскэ Союзда манай ерэ[...] туһа хээ гэжэ бидэнэр тоол[...] Манай ерэлгэ хадаа арадууд[...] рондохи хани барисаа болон [...] рамдалые бэхижүүлхэ хэрэгт[...] тай байна.

Танай орон соогуур ябаха [...] боломжо олгоһондонь СС[...] Верховно Соведтэ, советскэ а[...] ябахынгаа урда тээ үнэн зүр[...] баясхалан хүргэнэбди. Совет[...] нүүдэй хани ёһоной бүхы х[...] гые румынска арадта хүр[...] гэжэ таанадые найдуулнабди.

Ажал хүдэлмэридөө, комм[...] мын түлөө, эб найрамдалай, а[...] дай хоорондохи хани барисаа[...] лөө һайн һайхан тэмсэлдээ ш[...] нэ амжалта туйлахыень Со[...] Союзай арадуудта үнэн зүр[...] хүсэнэбди.

Советскэ Союз мандаха бол[...]

Румынска, советскэ ара[...] хоорондохи эбдэршэгүй хани [...] саан мандажа, һалбаран ба[...] байг лэ!

Хүндэтэ нүхэд, ханинар, у[...] раа баяртай!

Румынска Арадай Республ[...] СССР-тэ байгаа Онсо ба Бүрин [...] тэ посол Ион Раб, СССР-эй В[...] но Соведэй харюусалгата [...] мэрилэгшэ Г. Д. Голубов, СС[...] Гадаадын Хэрэгүүдэй Минис[...] вын харюусалгата хүдэлмэр[...] Д. З. Якухин гэгшэд деле[...] үдэшөө.

(ТАСС)

Наг шэбхэ зөөлгэ, тараалгые механизацилая

А. КУЗЬМИН, Сэлэнгын МТС-эй директор

Зургаадахи табанжэлэй түрүүшын жэлдэ—1956 ондо хүдөө ажахын культурануудай, түбхын түрүүндэ кукурузын үндэр баян ургаса түйлаха, тэрэнэй ашаар малай ашаг шэмые эрид дээшэлүүлхые КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет һаяхан гаргаһан Хандалта соогоо хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдые уряалһан байна. Энэ уряае бодото ажалаараа дэмжэхэ гээшэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй арюун уялга болоно.

Манай МТС-эй коллектив, мүн манай харьяата колхозуудай гэшүүд энэ нангин уялгаяа мэдэрнэ. Тиимэһээ мүнөө үедэ малай үбэлжэлгын дутагдалнуудые усадхаха, хабарай тарилгые хаһа саг сооно, эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ, сабшалангай болон кукурузын талмайе түрүүшын ээлжээндэ үтэгжүүлхэ гэхэ мэтын шухала хүдэлмэри оролдосотойгоор ябуулжа байна. Илангаяа һүүлшын үдэрнүүдтэ поли, сабшалан дээрэ аргал шэбхэ зөөхэ, тэрэниие тарааха хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулагдана. Энэ хэрэгтэ МТС-эй болон колхозуудай ехэхэн хүсэн табигданхай. Юуб гэхэдэ, аргал шэбхэ ехээр ба зүбөөр хэрэглэнгүй, сабшалангаа һайжаруулха, кукурузын, хартаабха болон овощиин үндэр ургаса абтахагүй байна.

НАГ ШЭБХЭ УРГАСЫЕ ЭРИД ДЭЭШЭЛҮҮЛДЭГ

Эртэ урда сагһаа хойшо манай нютагай зон аргал шэбхэ сабшалан дээрэ ехээр гаргажа, үбһэ ногооной үндэр баян ургаса абадаг болоһон байна. Жаргаланта, Загастай, Һүтэйдэ аргал шэбхэ хэрэглэдэггүй айл гэжэ байгаагүй юм.

Тиин һүүлэй жэлнүүдтэ колхозуудай болон МТС-үүдэй зарим хүтэлбэрилэгшэдэй энэ шухала хэрэгые тоохоёо болиһон дээрэһээ сабшалан һайжаруулгаар биратай юумэ хэгдээгүй байшоо. Тиимэһээ үбһэ ногооной ургаса юрэнхы дээрээ тон багa болошоһон, ниитын адуу малые олошоруулгада, ашаг шэмыень дээшэлүүлгэдэ һаад ушаруулдаг.

Гэбэшье, манай МТС-эй харьяата колхозуудта аргал шэбхэ хэрэглэжэ, үбһэ ногооной үндэр баян ургаса жэл бүри абадаг суута луговодууд олон боложо байна. Жэшээлхэдэ, нёдондо Молотовой нэрэмжэтэ колхозой луговод нүхэр Ефимов, 18 партсъездын нэрэмжэтэ колхозой луговод нүхэр Батышев, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой луговодууд нүхэд Хободоев, Жалсараев, Цыденов, Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой луговод нүхэр Бадмажапов гэгшэд 200—300-гаад гектар сабшалан дээрэһээ га бүриин 11 центнерһээ 24 центнер хүрэтэр ургаса хуряагаа.

Наг шэбхэ ехээр хэһэн, уһалагдадаг, һайн ногоотой зарим участогуудай гектар бүриһөө 128 центнер үбһэн абтаа һэн. Энээн дээрэһээ харахада, гансахан аргал шэбхэ хэрэглэһэнһээ боложо, сабшалангай ургасые хэдэн дахин дээшэлүүлжэ болохо байна.

Теэд колхозуудта бии байгаа аргал шэбхэ гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй, олон ушарта миин хосордог. Энэ талаар Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо ехэхэн дутагдал бии. Эндэ 1772 гектар уһалагдадаг сабшалан дээрэ оройдоо 3—4 луговодууд табигданхай. Тэдэнэр аргал шэбхэеэ агротехническэ ёһоор тараажа, үльтилжэ урдидэгтүй байна. Ушар иимэһээ энэ колхоз нёдондо сабшалангайнгаа бүхы талмайһаа дунда зэргээр га бүриин миин 4 центнер үбһэ абаа һэн.

Энээн дээрэһээ ямар тобшолол хэхэб гэхэдэ, сабшалан һайжаруулха хүдэлмэриие ганса нэгэн хүнүүдтэ найдаад һууха бэшэ, харин энэ хэрэгтэ бүхы колхозникуудые элсүүлхэ, али болохоор МТС-эй баян техникые хэрэглэхэ шухала болоно.

НЮТАГАЙ ҮТЭГЖҮҮЛГЭ ЗӨӨХЭ ТҮСЭБӨӨ ҺАЯАР ДҮҮРГЭХЭ

Тээсэгэн үнгэрһэн МТС-эй Совет дээрэ нютагай үтэгжүүлгэ зөөхэ, тэрэниие поли, сабшалан дээрэ тарааха тушаа асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Энэ талаар МТС-эй дутагдалые колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд тон зүбөөр шүүмжэлһэн байна. Үнэхөөрөөшье үбэлжэлгын үедэ хотон соо сугларһан шэбхые малтаха, тэрэниие бутаруулжа, жэгдээр тарааха гээшэ ехэ хүшэр хүдэлмэри байна. Тэрэнһээ гадна, намартаа, үбэлдөө поли дээрэ обоологдоһон аргалые тараахадаа мүн лэ механизм хэрэглэбэл һайн байгаа.

МТС-эй харьяата колхозууд 1956 ондо поли, сабшалан, огород дээрэ 19980 тонно наг шэбхэ зөөхэ түсэбтэй. Апрелиин 15-най мэдээгээр. тэрэнэй хахадһаа үлүүнь зөөгдөөд байна. Молотовой нэрэмжэтэ колхоздо аргал шэбхэ зөөхэ тусгаар звено бүхэли үбэлдөө хүдэлмэрилһэн байна. Мүн Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо энэ ажалда 17 мори тэргэ, 40 хүн, нэгэ автомашина хүдэлмэрилнэ.

Теэд энэмнай үшөөл хангалтагүй гээшэ. Юуб гэхэдэ, нютагай үтэгжүүлгэ зөөхэ түсэбөө жэл дүүрэтэр хүсэлдүүлхэ бэшэ, харин энэ хүдэлмэриие май һарада дүүргэхэ хэрэгтэй.

Тоолоод үзэхэдэ, энэ зорилгые бэелүүлхэ арга боломжо гүйсэд бии байна. Имагтал мүнөө үедэ хаа хаанагүй хотоной шэбхэ малтагдажа эхилээ, тэрэнһээ гадна, малай байрын газаагуурхи аргал шэбхэ гэдэжэ, зөөхөөр болонхой. Эгээл энэ үедэ колхозуудай болон МТС-эй хүсэн ехээр табигдаха зэргэтэй.

Май һарада нютагай үтэгжүүлгэ зөөхэ 1956 оной түсэбые сүм дүүргэхын түлөө харьяата колхозуудта 90 мори тэргэ, 13 автомашина, 172 хүн хүдэлмэрилхөөр график табигданхай. Тэрээнһээ гадна, МТС-эй хүсөөр 1030 тонно наг шэбхэ зөөгдэхэ юм. Энэ түсэбые дүүргэхын түлөө трактораар шэрэгдэдэг 10 тэргэ хэжэ табигдаад байна.

Наг шэбхэ зөөлгэдэ МТС-эй харьяата колхозуудта хэдэн дахин воскреснигүүд эмхидхэгдэжэ, тэндэ хэдэн олон колхозникууд, хүдэлмэришэд болон албахаагшад хабаадаһан байна. Саашадаашье олон хүнэй хабаадалгатайгаар воскреснигүүд үнгэргэгдэхэ юм. Теэд гансахан воскреснигээр энэ ехэ хүдэлмэри дүүргэгдэхэгүй байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ тэрээндэ үдэр бүри анхаралаа табиха болонобди.

ИИМЭ АРГА БОЛОМЖОТОЙБДИ

Хорой хотоной шэбхые гараар малтаха гээшэ ехэл хүшэр хүдэлмэри юм. Тиимэ туладань зарим колхоздо шэбхээ хэдэн жэл соо малтангүй бай байһаар, мал байлгаха аргагүй болоходоо, хожомынь байраяа задалжа, шэнэ газарта табидаг байна. Иимэ бүдүүлиг байдалые тэсэхэ ёһогүйбди. Мүнөө үедэ МТС-эй механигууд, колхоздо хүдэлмэрилдэг уралан нарижуулагшад нүхэд Балдандоржиев Эрдынеев хоёр «ХТЗ-7» тракторта холбоод шэбхэ малтаха түхеэрэлгэ хэхые дурадхаба. Тэрэниие мастерской соогоо хэжэ байнабди.

Кукурузын, овощиин поли дээрэ зөөгдэһэн шэбхые бутаруулан жэжэлхэ, тиигээд тарааха хүдэлмэридэ «С-80» тракторaap ябадаг фрезбарабан гэжэ машина хэрэглэхэдэ тааруу байна. Энэ машинаар бутаруулһан шэбхые грейдерээр тараахада зохистой.

Сабшалантай газар дээрэ «ХТЗ-7» тракторта шагтагалагдаһан балуур, юрын борной хэрэглэнэбди. Тэрэнһээ гадна, МТС-тэмнай шэбхэ тараадаг тусхай машина бии аад, сельхознабай хүдэлмэришэдэй зэмээр хахадынь Саянтын МТС-тэ эльгээгдэшэһэн юм. Мүнөө тэрэ машинада тэргэ тааруулжа, хүдэлгэхэ хүсэлэнтэйбди.

1956 ондо уһалагдадаг сабшалангайнгаа гектар бүриһөө 14 центнер, бэшэ газарһаань 8 центнер ургаса абаха гэһэн уялгаяа дүүргэхын хойноһоо бүхы хүсөөрөө оролдонобди.

Редакторай орл[...]
О. ГОМБОЕ[...]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-42, заместителя редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, партийной жизни, сельского хозяйства —4.-59, пропаганды и переводов — [...] культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская —32-67, бухгалтерия — 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00749. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № [...]